

Grupp beskrivningar

Cecilia Ljung, Mats Pettersson och Anders Wikström

Gruppbeskrivningarna följer ungefär samma dispositionsmall. På vänster sida redovisas gruppnummer, benämning av gruppen utifrån tolkning, placering inom undersökningsområdet och fastillhörighet. Varje enskild fas har markerats med en specifik färg för att underlätta läsningen. Därefter följer en lista på alla kontexter med nummer och definition. Underst visas en eller två figurer. Den ena är en översiktsbild och den andra är en närbild på den specifika gruppen där varje kontext har markerats med nummer och separat färg. Färger som använts för enskilda typer av kontexter är inte standardiserad. I de fall kontexter överlagrar varandra redovisas kontextnumren med den yngsta kontexten överst. I några enstaka fall var kontexter små och doldes av överlagrande kontexter. I dessa fall har den underliggande kontexten flyttats upp för att visa dess utbredning. De medföljande gruppbeskrivningarna innehåller en detaljerad beskrivning av kontexterna och en diskussion om tolkningen samt i vissa fall samtidigheter och källkritik.

1a
1b
2a
2b
2c
2d
3
4

Grupp 7069

Ursprunglig mark - glaciallera

Hela ytan
Fas: (före fas 1a)

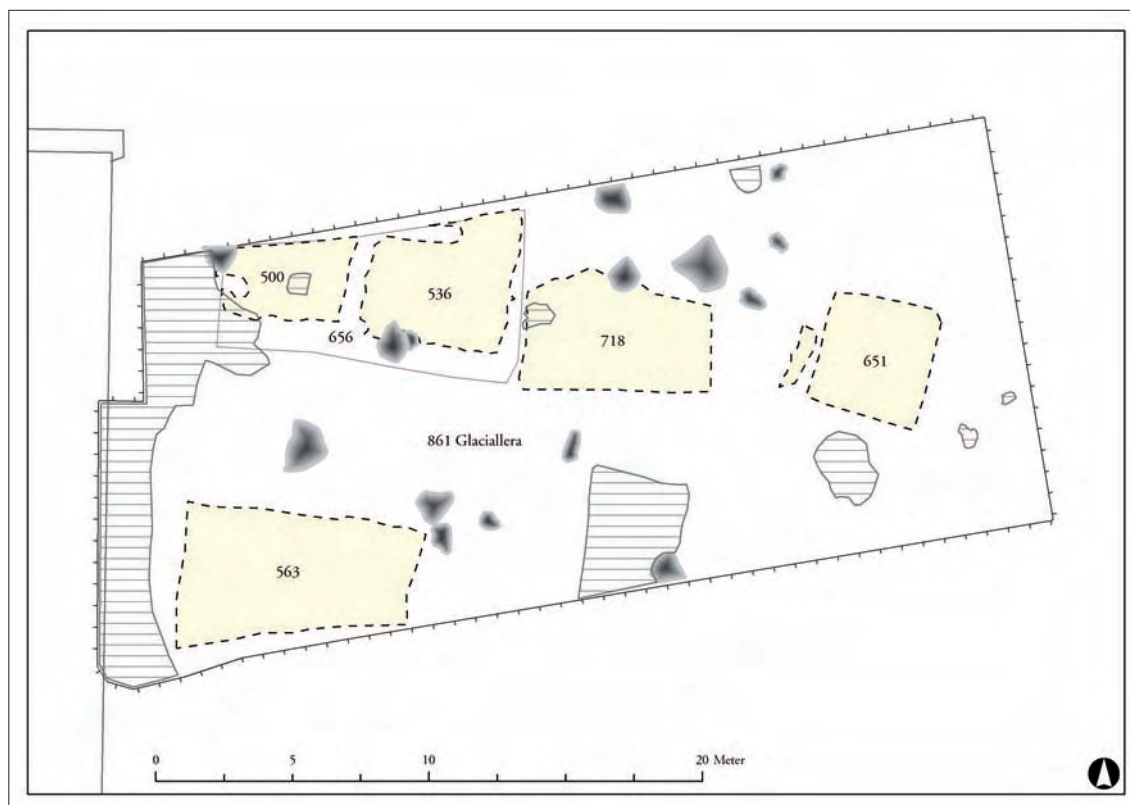
SL 861 Glaciallera
Markfasta stenblock

Grupp 7032

Svedjelager

Tomt 1, 2 & A
Fas: 1a

SL 500 Svedjelager
SL 536 Svedjelager
SL 563 Svedjelager
SL 651 Svedjelager
SL 656 Marklager
SL 718 Svedjelager

Grupp 7069 utgjorde ursprunglig orörd markyta. Den enda kontext som ingår i gruppen är varvig glaciallera. I den övre delen, ca 0,05-0,1 meter ner, var leran infiltrerad av jord och rötter med mycket diffusa kontaktytor. Detta gjorde att det var svårt att skilja mellan den ursprungliga markytan och det som påverkats av människor. Glacialleran täckte hela ytan och mättes därför inte in med totalstation. I leran fanns även ett femtontal markfasta stenblock som mättes in som topografiska objekt. Några av dem ingick senare som hörnstenar till hus, till exempel ett stenblock på den nordvästra delen av tomt 2. Sannolikt hade ytan röjts från sten, vilket framgick av avsaknaden av stenblock på tomterna och längs vägsträckan i östvästlig riktning.

I den nordöstra delen av schaktet låg hälften av stenblocken och inom denna del fanns inga senare byggnader. I det nordvästra hörnet fanns också en större sten som senare visade sig vara berggrunden.

De sista dagarna under fältarbetet banades ytan av med grävmaskin i syfte att hitta och dokumentera stolp- och pinnhål som lämnat avtryck i leran. En stor del av dessa gick inte att hänföra till enskilda grupper eller konstruktioner. Efter avslutat fältarbete grävdes glacialleran bort. Upp till 1 meter under glacialleran fanns berggrunden, som täckte hela schaktet.

Grupp 7032 består av svedje- och marklager som låg över den naturliga glacialleran på fyra ytor inom undersökningsområdet. Lagren representerar en markberedning av ytan inför den äldsta bebyggelsen varvid området hade bränts av från växtlighet. Svedjelagren bedömdes vara samtida eftersom de överlagrades av hus som tillhör den äldsta bebyggelsefasen. Lagren var spridda över hela undersökningsområdet vilket tyder på att hela ytan togs i bruk vid samma tillfälle. Då lagren var likartade till sin sammansättning är det sannolikt att de utgör resterna efter ett större sammanhängande svedjelager som endast bevarats fläckvis under de äldsta husen.

Över tomt 1 och tomt 2 och passagen mellan tomterna låg ett rödbrunt, sotigt och grusigt lager (SL 563). De äldsta husen på tomterna, hus Å (grupp 7006) och hus U (grupp 7014) var anlagda direkt ovanpå detta lager. Under hus AO (grupp 7077) på tomt A2 norr om vägen fanns ett tunnare sotigt lager (SL 651). Även under hus X (grupp 7098) på tomt A3 framkom ett

liknande sotlager (SL 718). Underst på tomt A1 fanns två gråbruna cirka 0,05 meter tjocka lager med sot i toppen (SL 500 och 536).

Mellan dessa båda lager och glacialleran (grupp 7069) fanns ett lager som utgjorde övergången mellan kulturlagren och leran. De enda lager som undersöktes med spade och skärsliv var SL 500 och 536. Vissa av fynden kan sannolikt hänföras till närmast överlagrande kontext. I förhållande till kontexternas areal innehöll de relativt få fynd, men anmärkningsvärt var den stora mängden koproliter (14 stycken, Fnr 10119). Övriga kontexter dokumenterades i plan och grävdes bort med grävmaskin. Inga fynd från dessa tillvaratogs.

Grupp 7024 Brandlager

Tomt 2
Fas: 1a

SL 637 Brandlager

Grupp 7047 Härdgrop

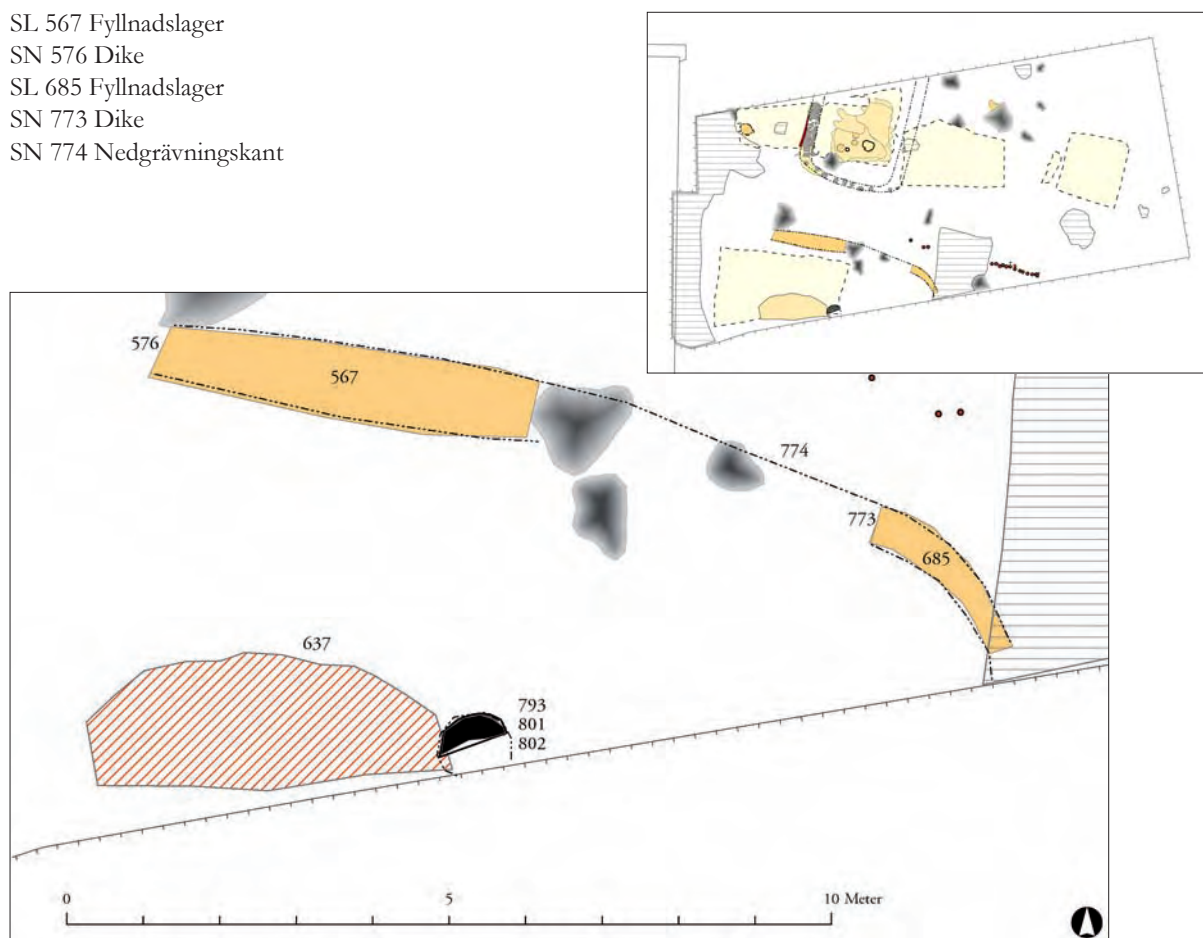
(Tomt: 2)
Fas: 1a

SL 793 Härdlager
SK 801 Härd
SN 802 Härdgrop

Grupp 7023 Diken

Tomt 2 & 3
Fas: 1a

SL 567 Fyllnadslager
SN 576 Dike
SL 685 Fyllnadslager
SN 773 Dike
SN 774 Nedgrävningskant

Grupp 7024 består av ett brandlager som framkom mellan den avsvedda markhorisonten (SL 563, grupp 7032) och hus U (grupp 7014) längst i söder på det som senare blir tomt 2. Lagret var luckert och innehöll sot, kol, silt, grus och skörbränd sten. Endast en mindre del av lagret påträffades och dess huvudsakliga utbredning torde vara utanför undersökningsområdet.

Lagret tolkas som resterna efter en brand och har sannolikt bildats genom någon verksamhet längre söderut. Sannolik finns i detta skede bebyggelse utanför undersökningsområdet och brandlagret kommer förmodligen från ett brunnet hus eller någon annan typ av brand. Den enda påträffade aktivitet som är samtida med brandlagret är en härdgrop (grupp 7047) strax österut.

Källkritik

Lagret dokumenterades endast i plan och schaktades sedan bort med maskin. Inga fynd tillvaratogs.

Grupp 7047 var belägen vid schaktkanten längst i sydost på det som senare blev tomt 2, på gränsen ut mot passagen mellan tomt 2 och 3. Gropen (SN 802) var rund med skålformad botten, var 0,35 meter djup och hade en diameter på cirka 0,9 meter. I botten på gropen låg ett kraftigt lager med träkol (SL 793) som överlagrades av en stenpackning med skörbrända stenar (SK 801). Inga fynd påträffades i härdgropen.

Anläggningen tolkades som en härdgrop och har sannolikt använts utomhus. Inga byggnader eller andra anläggningar kunde knytas till härdgropen men den var sannolikt samtida med brandlagret på samma tomt (grupp 7024). Härdgropen var nedgrävd i glacialleran och var äldre än hus U (grupp 7014). Den tillhör de äldsta lämningarna inom undersökningsområdet och utgör spridda spår efter verksamhet innan den mer regelrätta bebyggelsen anlades under fas 1b.

Grupp 7023 består av två diken, ett vardera på tomt 2 (SN 576) och 3 (SN 773), vilka förbands genom en nedgrävningskant (SN 774). I diken låg fyllnadslager med lera och silt (SL 567 respektive 685).

Diket på tomt 2 (SN 576) låg tvärs över tomten i östvästlig riktning mellan två större markfasta stenblock. Det var mellan 0,2 till 0,3 meter djupt och hade en skålformad botten. I botten på nedgrävningen låg ett lager bestående av silt blandad med lera (SL 567). Fyllnadslagret föreföll vara vattenavsatt och det har sannolikt bildats medan diket stått öppet. Senare har den norra syllstensraden med kantställda stenar i hus U (grupp 7014) anlagts i diket. Diket övergick i passagen, öster om den markfasta stenen, i en grävd kant (SN 774) som svängde av ner mot sydost. Nedgrävningskanten var ca 0,15 meter hög och hade en sluttande form.

En bit in på tomt 3 löpte nedgrävningskanten ut i ett smalare dike (SN 773) vilket fortsatte utanför undersökningsområdet. Detta dike, eller möjligen ränna, hade en böjd form, flat botten och var cirka 0,15 meter djupt. Ett lerblandat siltlager (SLL 685) låg som fyllning i diket.

Dikena och nedgrävningskanten var grävda vid samma tillfälle och tillsammans utgör de en av de första aktiviteterna som skedde på ytan. De båda diken och stenarna har möjligen utgjort den norra gränsen för en stadsgård under fas 1a. Diket på tomt 3 var inte lika manifest och har troligen främst fungerat som ett dräneringsdike.

Samtidigt med

Möjligen har det funnits bebyggelse längre söderut på stadsgårdarna under fas 1a vilket ett brandlager (grupp 7024) tyder på, men området direkt söder om diken har varit en obebyggd yta medan dessa varit i bruk.

Källkritik

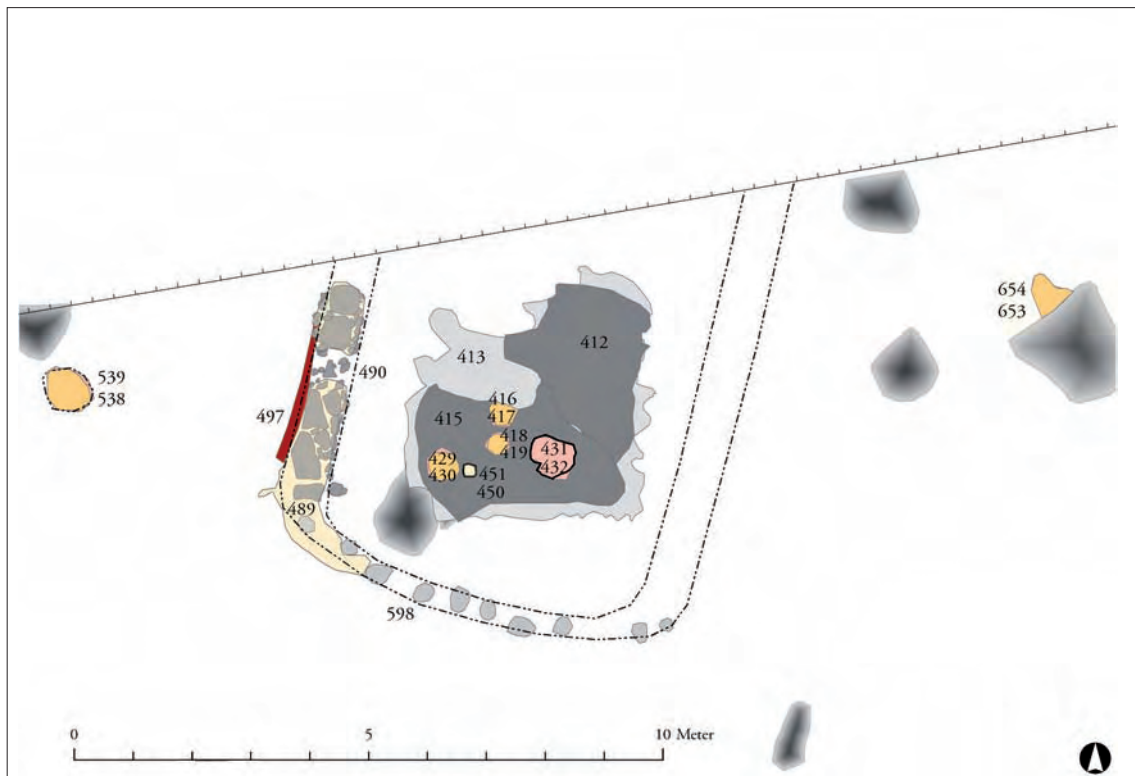
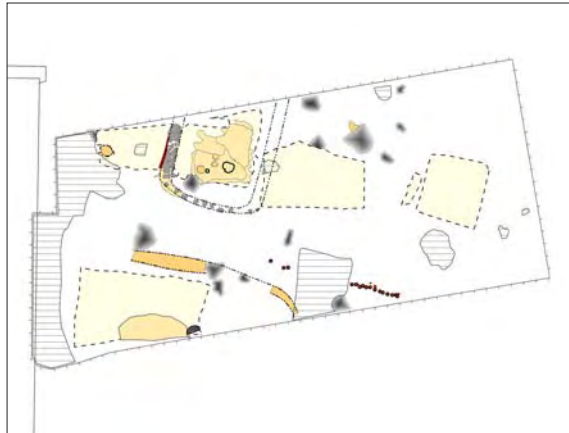
Dikeslämningarna undersöktes med spade och inga fynd tillvaratogs från fyllnadslagren.

Grupp 7062

Hus AG

Tomt A3
Fas: 1a

- SL 412, 415 Aktivitetslager
- SL 413 Golvlager
- SL 416, 418, 429, 431 Fyllnadslager
- SN 417, 419, 430, 432 Ässjor och nedgrävningar
- SN 450 Ässja
- SL 451 Fyllnadslager
- SL 489 Konstruktionslager
- SK 490 Syllsten
- SK 497 Planka
- SK 598 Stenrad

Kontexterna i grupp 7062 var belägna på tomt A1 och bestod av aktivitetslager, ett golvlager, tre nedgrävningar och två ässjor samt en tät stenrad i nord-sydlig riktning och en mer gles stenrad i öst-västlig riktning. Aktivitetslagren bestod av ca 0,05 – 0,1 meter tjocka relativt lösa lager med mycket kol och en del bränd lera. Lagren innehöll koncentrationer med olika innehåll och fynden hade horisontell orientering, vilket tyder på att lagret var primärt avsatt. Golvlagret bestod av 0,1 meter tjock kompakt lera. Aktivitetslagren och golvlagret hade en otydlig avgränsning mot öster och hade ojämn form vilket eventuellt kan bero avröjning av lagren i samband med anläggandet av en yngre kraftig syllstensrad till hus AH (grupp 7051).

Nedgrävningarna låg samlade i en koncentration centralt i den södra delen av huset. Tre av nedgrävningarna (SN 417, 419 och 430) och deras fyllningar (SL 416, 418 och 429) var mycket likartade. De var mellan 0,40-0,55 meter i diameter, 0,10-0,15 meter djupa, hade skålformad botten och skarpa nedgrävningskanter. Fyllningen var homogen, gråsvart och innehöll koncentrationer av kol, aska och enstaka djurben. Den största nedgrävningen (SN 432) var 0,80 meter i diameter, cirka 0,15 meter djup och var åttakantig till formen med skålformad botten. Möjligen består denna nedgrävning egentligen av två separata nedgrävningar som inte gick att skilja åt, vilka i så fall skulle ha samma diameter som de tre ovanstående nedgrävningarna. Fyllningen (SL 431) var svart-, grå- och rödflammig och hade ojämn fördelning med koncentrationer av kol, aska och bränd lera. Den sista och minsta nedgrävningen (SN 450) låg stratigrafiskt under lergolvet (SL 413) och var endast 0,25 meter i diameter. Den hade fyrkantig form med skålformad botten och skarpa nedgrävningskanter. Fyllningen (SL 451) var röd-, orange-, svart- och brunflammig och bestod av kolbitar och kompakt bränd och obränd lera som var jämnt fördelade. Eftersom fyllningen till stor del bestod av bränd och obränd lera kan den möjligen ha varit svår att upptäcka innan lergolvet grävdes bort. Den stratigrafiska relationen till lergolvet är därför osäker.

Till denna grupp hör också de två stenraderna/konstruktionerna samt en bränd plank (SK 497) och ett sandlager (SL 489) ovanpå den ena stenkonstruktionen (SK 490). Den täta stenkonstruktionen hade en mycket märklig uppbyggnad. I mitten fanns stora stenblock cirka 0,5 x 0,5 meter till 0,4 x 0,8 meter lagda på rad

med en flat sida uppåt. På utsidan av stenblocken och delvis ovanpå och mellan fanns knytnävsstora stenar och allt hade täckts av ett cirka 3 centimeter tjockt lager med sand. Vid mitten av stenraden saknades ett större stenblock. Detta block hade tagits bort i samband med grävandet av ett par gravar från kyrkogården (G5006 och G5033) som delvis låg ner mellan stenblocken. Sannolikt hade även ytterligare delar av stenkonstruktionen störts av gravar.

Den andra mer glesa stenraden bestod av mer rundade stenar som var mellan 0,3 och 0,4 meter i diameter. Dessa båda konstruktioner bör vara samtida och ingå i samma anläggning eftersom sandlagret överlagrade båda konstruktionerna. Möjligen har en liknande tät stenkonstruktion funnits öster om lergolvet parallellt med SK 490, men har i så fall tagits bort helt när den kraftiga syllstensraden anlades i det närmast överlagrande hus AH (grupp 7051).

Tolkning

Grupp 7062 tolkades som ett hus, men konstruktionen var mycket otydlig. Alternativa tolkningar är därför möjliga. Sannolikt har huset använts för metallhantverk. De fem nedgrävningarna som påträffades centralt i huset har sannolikt alla använts för metallhantverk. Endast en av nedgrävningarna var en tydlig ässja, SN 450 och SL 451. Fyndinnehållet bestod enbart av rester efter ässjefodringen (1,2 kg) och i toppen av fyllningen påträffades en stor bearbetad kalkstensplatta som vägde 1,4 kg (Fnr 9485). De övriga nedgrävningarnas funktion var osäkra, men var sannolikt också rester efter ässjor som hade tömts eller raserats, vilket fyndinnehållet tyder på. I fyllningarna fanns i huvudsak bränd lera, större mängder odefinierade järnföremål som tolkades som smidesavfall (totalt cirka 300 gram varav 224 gram i SL 429), järnslag, ässjefodring, små mängder bronssmältor och ett fragment av ett blästermunstycke (Fnr 9945). Utöver dessa fynd, som kan kopplades samman med ässjorna, påträffades också föremål som kan kopplas till metallhantverket, ett par fragment av brasförpackningar för ospecificerade föremål, ett cylindriskt bultlås av järn (Fnr 9955), en barrgjutform i sandsten (Fnr 3531) och ett par skifferbrynen. Även aktivitetslagren och golvlagret innehöll rester efter metallhantverk, men inte i lika stor omfattning. Utöver föremålstyper som även fanns i nedgrävningarna påträffades bottensköllor, 3 sländtrissor, nitar och spikar, några verktyg av järn, ett par bronsnålar (Fnr 9278 och 10273) och en tandplatta till en sammansatt enkelkam (Fnr 3517). Keramiken utgjordes enbart av

äldre enklare svartgods av senvikingatida typ (AIV). Bland fynden fanns också lerklining med avtryck från kvistar. Mängden lerklining var dock ganska liten, endast ca 300 gram, och nästan all lerklining påträffades i den västra delen av lergolvet där även ässjorna fanns. Detta kan möjligen innebära att lerkliningens kom från någon typ av flätverkskonstruktion som hade anknytning till ässjorna.

Samtidighet med

Grupp 7062 är samtida med en grop västerut (grupp 7020) och sannolikt ett brandlager (grupp 7024) på tomt 2 från ett hus utanför den södra schaktkanten.

Källkritik

Aktivitetslagren (SL 412 och 415), golvlageret (SL 413), groparna och nedgrävningarna (SL 416-419, 429-432) tolkades tidigare tillhöra hus AH (grupp 7051, fas 1b) men flyttades under den stratigrafiska bearbetningen ned till hus AG. Det är dock fortfarande osäkert om dessa kontexter verkligen ingick i hus AG. Flera av fynden (främst djurbenen) kan ha framkommit i lagerövergången mot underliggande lager. Aktivitetslagren och golvlageret innehöll även en relativt stor mängd koproliter (11 stycken) vilket antyder att det kan finnas en risk för kontamination av andra typer av lager och aktiviteter.

Grupp 7117

Grop

Norr om tomt A2
Fas: 1a

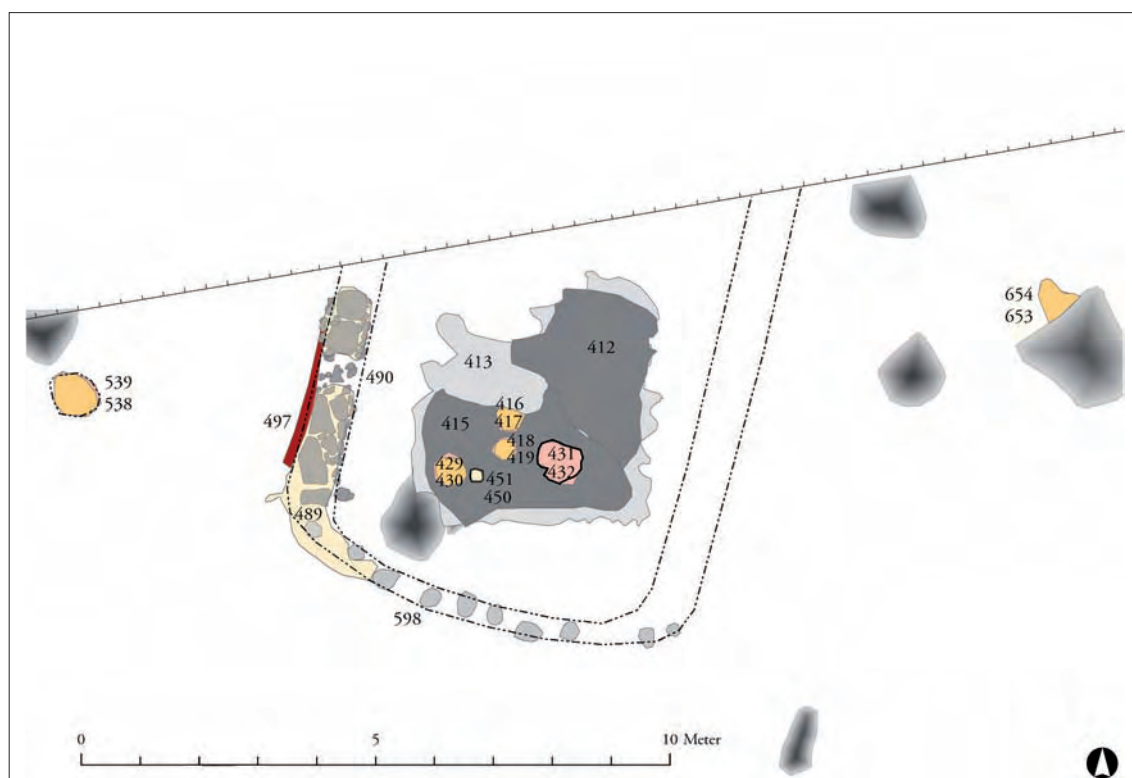
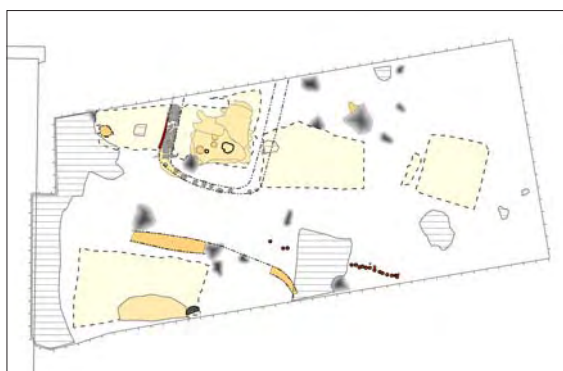
SN 653 Grop
SL 654 Fyllnadslager

Grupp 7020

Grop

Tomt A1
Fas: 1a

SN 538 Grop
SL 539 Fyllnadslager

Grupp 7117 var belägen i den norra delen av schaktet precis intill ett markfast stenblock. Den bestod av en grop och ett fyllnadslager. Nedgrävningen var oregelbunden med skarpa nedgrävningskanter och 0,25 meter djup. Lagret i nedgrävningen var kompakt och gråbrunt. Innehållet låg utan bestämd riktning eller fördelning och har sannolikt förts dit under kort tid. Gropen innehöll rikligt med djurben, skörbränd sten, lera och hade inslag av kol. Nedgrävningen och lagret tolkades som en grop, sannolikt för avfall från tomt A1. Funktionen är dock osäker.

Samtidighet och källkritik

Nedgrävningen och lagret grävdes bort och dokumenterades sista veckan under fältarbetet. Inga fynd eller djurben från lagret togs tillvara. Varken lagret eller nedgrävningen hade några fysiska relationer till andra kontexter förutom att den delvis var söndergrävd av gravar från kyrkogården i huvudfas 3. Vad gropen är samtida med och till vilken fas den tillhör är därför mycket oklart.

Grupp 7020 var placerad i den nordvästra delen av schaktet strax intill frischaktet (grupp 7068) till byggnaden i Humlegården. Den bestod av en nedgrävning och ett fyllnadslager. Nedgrävningen hade oregelbunden form i både plan och profil och var ca 0,35 meter djup. Nedgrävningskanterna var delvis omgärdade med stenar och den djupaste delen av gropen var förskjuten i sidled mot öster. Fyllningen i gropen utgjordes av jord blandad med stora mängder lera och kol utan synbara lagerskiljen.

Nedgrävningen och fyllningen utgör resterna efter en grop som från början tolkades som en ässja men fyndinnehållet tyder snarare på en avfallsgrop från metallhantverk i det samtida hus AG (grupp 7062). I fyllningen påträffades 13 järnplåtar (Fnr 10234), ämnesjärn (Fnr 10232), en järnten (Fnr 10233), cirka 200 gram bränd lera och både fisk- och djurben

Grupp 7060

Väg eller utomhusyta

Mellan n & s tomterna
Fas: 1a-b (2a)

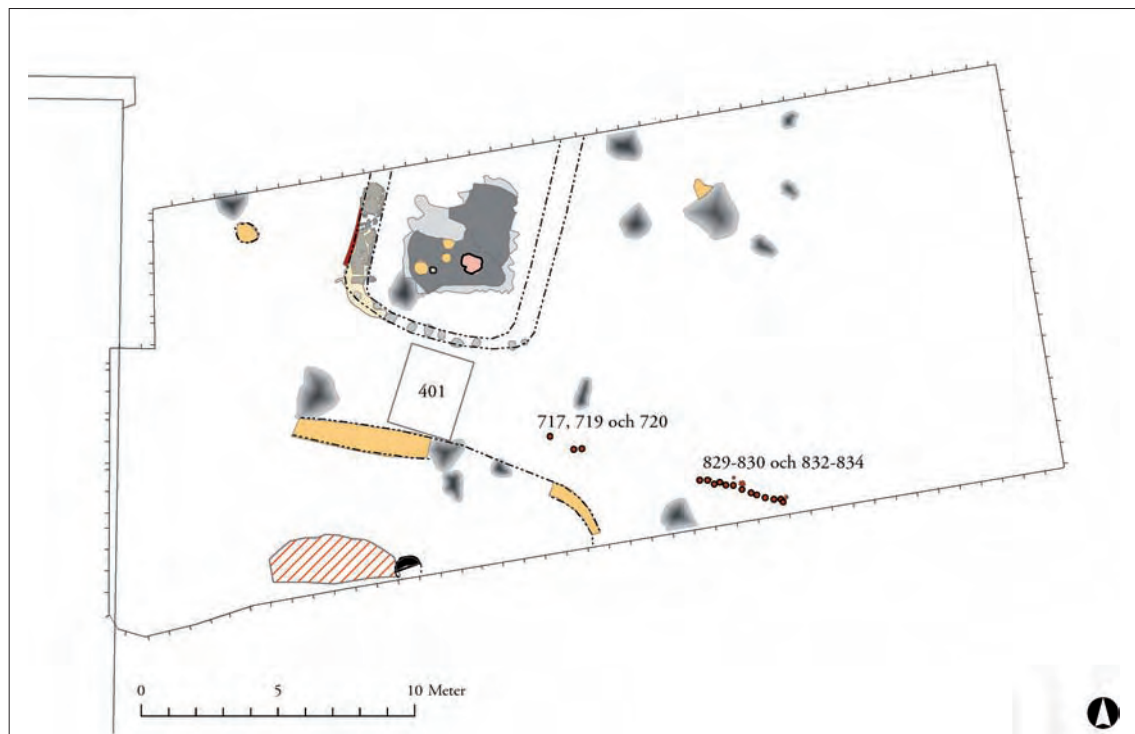
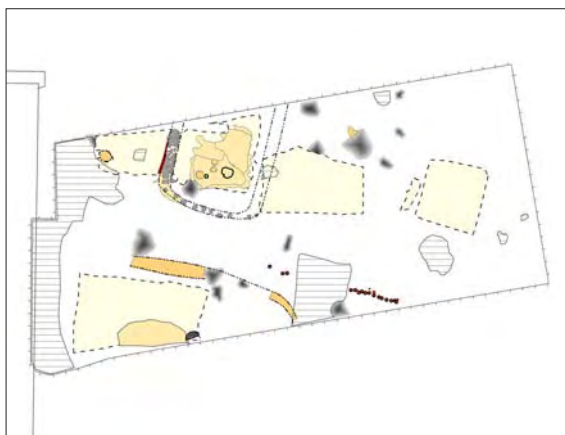
SL 401 Gatulager

Grupp 7105

Flätverksstaket

Tomt 3 & 4
Fas: 1a-b

- SN 717 Pinnhål
- SN 719 Pinnhål
- SN 720 Pinnhål
- SN 829 Pinnhål
- SN 830 Stolphål
- SN 832 Pinnhål
- SN 833 Stolphål
- SN 834 Stolphål

Grupp 7060 utgörs av ett lager som sannolikt har sträckt sig längs större delen av undersökningsschaktet i öst-västligt riktning. Lagret bestod av homogen, grå mot gråbrun, sandig jord/silt och innehöll stora mängder djurben (totalt 11,8 kg i den enda grävenhet som undersöktes) som låg jämnt fördelat över ytan. Mot botten av lagret framkom glacial lera som hade svaga halvcirkulära avtryck, sannolikt spår efter häst-hovar. De övre delarna av den glaciala leran var kraftigt infiltrerat av lagret och kontaktytorna var bitvis svår att urskilja.

Tolkning

Grupp 7060 tolkades som omrörda/trampade lager på en väg eller en utomhusyta. Ytan avgränsades söderut av ett flätverksstaket (grupp 7105) och under fas 1b av bebyggelse både norrut och söderut. I den enda grävenhet som undersöktes framkom hantverksspår från metallhantverk, bland annat 3 bottenskållor, ugnsväggar, slagg och 4 fragment av smältkolor från viktillverkning. Lagret innehöll också en mindre mängd äldre svartgodskeramik (Fnr 10356) och ett par fragment av vävtyngder.

Källkritik

Lagret grävdes mot slutet av undersökningen under mycket svåra väderförhållanden bland annat snöstorm. Lagret mättes inte in under fältarbetet och endast en grävenhet (4x3 meter) av lagret undersöktes med hacka. Resterande del grävdes bort med grävmaskin. De delar som grävdes bort med grävmaskin hade dock likartad karaktär vilket gör det sannolikt att det rör sig om ett och samma lager längs hela sträckan. Eftersom endast en liten del av lagret undersöktes är de stratigrafiska relationerna osäkra.

Grupp 7105 bestod av 17 pinnhål och tre stolphål i NNV-SSÖ riktning som låg i den norra begränsningen av det som under fas 1b blev tomt 3 och 4. Pinn- och stolphålen var nerslagna i glacialeran och överlagrades av ett aktivitetslager (grupp 7019). Ett av stolphålen var stenscott (SN 834).

Tolkning

Gruppen tolkades som ett flätverkstaket i syfte att avgränsa de norra delarna av tomt 3 och 4 mot en öst-västlig väg. Staketet var sannolikt i bruk både under fas 1a och 1b, men det är oklart om staketet anlades redan under fas 1a. Diket (grupp 7023) på tomt 2 och 3 hade samma riktning vilket innebär att staketet och diket kan ha anlagts vid samma tidpunkt. Staketet var dock i bruk längre än diket som fylldes igen när hus U (grupp 7014) byggdes.

Samtidighet med

Flätverksstaketet var delvis samtida med en härd på tomt 4 (fas 1b, grupp 7078), gatulager i den öst-västliga vägsträckningen (fas 1b, grupp 7072, 7074 och 7075) och diken på tomt 2 (fas 1a, grupp 7023).

Källkritik

Pinnhålen påträffades vid slutschaktning med grävmaskin och var därför svåra att stratigrafiskt koppla till en bestämd fas. Men geografiskt sammanfaller de med den bakre delen av tomt 3 och 4 under fas 1b.

Grupp 7006

Hus Ä

Tomt 1
Fas: 1b

SL 527 Brandlager
SL 532 Raseringslager
SL 540 Brandlager
SL 542 Golvlager/aktivitetslager

SL 544 Golvlager/utjämningslager
SK 556 Syll
SL 569 Golvlager/aktivitetslager

Samtidighet med

Både hus Ä på tomt 1 och hus U (grupp 7014) på tomt 2 hade uppförts ovanpå svedjelagret (SL 563, grupp 7032). Spåren efter markberedning fanns som ett sammanhängande lager över tomt 1, passagen och tomt 2 och gav en stratigrafisk läsning då hus Ä och hus U utgjorde den äldsta bebyggelsen på denna del av stadsgårdarna. Passagelagret SL 561 (grupp 7031) hade delvis bildats medan hus Ä och U varit i bruk.

Beskrivning

Hus Ä utgör de äldsta bebyggelselämningarna på tomt 1. Huset var fragmentariskt bevarat, dess norra del var förstört av ett yngre grophus (grupp 7005) och i väster var det avgrävt av frischaket för Humlegårdsbyggnaden. I söder fortsatte huset utanför undersökningsområdet. Bebyggelselämningarna utgjordes av en raserad stensyll (SK 556) från husets östra vägg. Möjligen har det funnits två golvnivåer (SL 542 och 569 respektive 544), alternativt har jordgolvet lagts om och bättrats på i omgångar. Hus Ä har förstörts genom en eldsvåda vilket två brandlager (SL 527 och 540) vittnar om. Till destruktions av huset kan även ett raseringslager (SL 532) kopplas.

Över tomt 1 och tomt 2 och passagen mellan tomterna låg ett svedjelager (grupp 7032) vilket tolkades som spåren efter markberedning inför den första bebyggelsen. Hus Ä var anlagt direkt på svedjelagret. Det äldsta lagret (SL 544) i huset utgjordes av lucker kulturjord med golvrester. Detta lager representerar sannolikt både utjämning inför byggnationen och rester av en golvnivå. Det ovanliggande golvlagret som utgjordes av kulturjord med inblandning av lera (SL 542) var till sin sammansättning mycket likt det äldre golv- och utjämningslagret (SL 544). Det yngre lagret bör vara resterna av ett trampat jordgolv, det innehöll troligen även avsatta beståndsdelar från husets brukningstid. Stenarna i syll (SK 556) låg i övergången mellan utjämnings-/golvlagret (SL 544) och passagen. Syll hade en nordsydlig riktning, något förskjutna från tomtens stäckning som gick mer åt NNO-SSV.

Att syllarna inte följde tomtstrukturen helt beror sannolikt på att de rubbats ur sitt ursprungliga läge vid husets raserings och puttats ut mot passagen för att ge plats åt den efterföljande byggnaden. Nordöst om golvlagren fanns ett mindre lager (SL 569) som i öster var avgrävt av grophuset (hus Ä, grupp 7005). Eftersom lagret var fragmentariskt bevarat var det svårtolkat. Det låg dock på samma stratigrafiska nivå som golvlagren i huset och utgjorde möjligen en rest av detta.

Ovanpå den yngre golvnivån fanns ett mindre raseringslager (SL 532) och två brandlager (SL 527 och 540) bestående av bränd torv med inslag av sand. Brandlagren representerar samma eldsvåda och visar att huset har haft torvtak. I norr var brandlagren avgrävda av nedgrävningen för ett grophus (SN 568, grupp 7005) vilket leder till slutsatsen att det anlagts efter att hus Ä brunnit.

Tolkning

Utifrån de bevarade lämningarna av hus Ä och de tillvaratagna fynden var det vanskligt att tolka byggnadens utseende och funktion. Inga lämningar efter en eldstad påträffades. Troligen har huset haft en härd men denna har sannolikt legat i den förstörda norra delen av byggnaden. De två golvnivåerna tyder på att huset varit i bruk under en längre period. Det som med säkerhet kan konstateras var att den östra väggen vilat på en stensyll och att byggnaden har haft ett torvtak. Samtida med hus Ä på tomt 2 har det legat en större byggnad med stensyll, hus U (grupp 7014). Möjligen har hus Ä haft en liknande utformning och lämningarna skulle i så fall vara återstoden av en hallbyggnad. Fyndmaterialet som tillvaratogs var magert vilket till stor del beror på yttre omständigheter och grävmetod (se nedan). Dessutom hade fyndpåsarna från de båda golvnivåerna (SL 542 och 544) blandats samman. Fynden behöver sålunda inte ge en representativ bild över vilka aktiviteter som ägt rum i byggnaden. Fyndmaterialet kom främst från golvlagren (SL 542, 544 och 569) och utgjordes av äldre svartgods, bränd lera, enstaka järnföremål och två bottenkällor. Det enda hantverksindikerande fyndet var en glasdegel. Utmärkande för husmiljöerna i både fas 1b och 2a på tomt 1 och 2 var att teknisk keramik från glas- och metallhantverk i stort sett saknades, vilket indikerar att byggnaderna inte använts för denna typ av hantverksproduktion.

I yngre fasen fanns inslag av metall- och/eller glashantverk i så gott som alla lager. Detta beror troligen på att avfall från de tomter där hantverket bedrivits med tiden kommit att spridas över ett större område. Avsaknaden av hantverksavfall i hus Ä tyder på att huset använts som bostadshus. Det kan även ses som ett tecken på att huset var samtidigt med den äldsta fasen med metall- och glashantverk inom närområdet, främst hus X (grupp 7098) då hantverksavfallet vid denna tidpunkt inte hade spritts över ett större område genom till exempel omgrävda lager.

Källkritik

Lagren i hus Ä undersöktes under dåliga väderförhållanden i november med ihållande regn. På grund av tidsbrist grävdes lagren med hacka och skärslev, fynden handplockades direkt vid undersökningstillfället och relaterades till fria grävningar. Väderförhållanden och undersökningsmetod bör beaktas vid tolkningen av fyndmaterialet från hus Ä, speciellt mindre föremål kan lätt ha förbisetts.

Grupp 7031

Passage

Mellan tomt 1 & 2

Fas: 1b-2b

SL 561 Passagelager

Beskrivning

Gruppen består av ett heltäckande lager i passagen mellan tomt 1 och 2. I söder var lagret avgrävt av en betydligt yngre grop från fas 3 (grupp 7046). Passagelagret utgjordes av en grönbrun, heterogen kulturjord vilken innehöll djurben, lera, kol, småsten och grus.

Tolkning

Passagelagret låg upp mot västsyllen (SK 533) i det äldsta huset på tomt 2, hus U (grupp 7014) och bör således delvis ha avsatts under dess brukningstid. Samtidigt hade stenläggningen (SK 477) öster om hus Y (grupp 7003) på tomt 1 anlagts i passagelagret. Dessa stratigrafiska förhållanden visade att passagelagret bildats under en längre tidsperiod, från den äldsta bebyggelsefasen på tomt 1 och 2 (fas 1b) fram till att hus Y uppfördes (fas 2c). Lagerskillnaderna var mycket svåra att identifiera, något som ytterligare komplicerades av ihållande regn, och flera lagernivåer har således grävts samman i SL 561.

Lagret hade även en liknande struktur som ovanliggande passagelager (SL 393, grupp 7030). Övergången mellan lagren kunde endast identifieras genom att mängden djurben minskade. SL 561 hade bildats genom att människor och djur rört sig över

den öppna ytan och att avfall slängts ut i passagen.

På grund av tidsbrist undersöktes bara en grävhet av passagelagret och endast ett fåtal fynd tillvaratogs. Fynden utgjordes av äldre svartgods, bränd lera, slagg, två fragment av ungsvägg, en spik, en mejsel (Fnr 9141) samt ett oidentifierat järnföremål.

Samtidighet med

Eftersom passagelagret tillkommit under en längre tidsperiod, från fas 1b till 2b, var passagen samtida med flera byggnader på omkringliggande tomter.

Källkritik

På grund av tidsbrist bortprioriterades passagelagret till största delen. Endast en fri grävhet i lagrets södra del grävdes för hand, resterande del togs bort med grävmaskin. Fynden handplockades direkt vid grävtillfället.

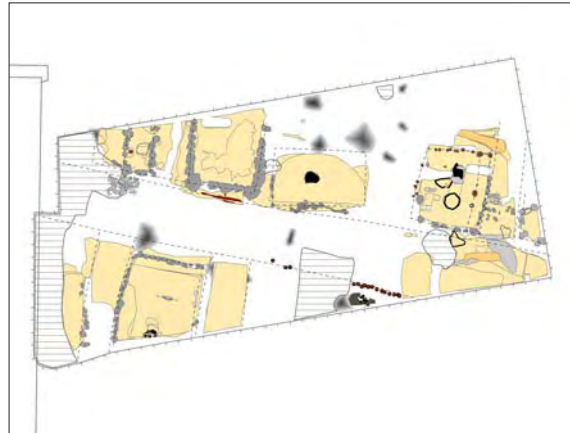
De tillvaratagna fynden utgjorde därför endast en bråkdel av lagrets totala fyndinnehåll. Lite murbruk framkom i passagelagret men detta bör betraktas som en störning. Med tanke på väderleksförhållandena i november, när lagret undersöktes, kan mindre beståndsdelar trampats runt och förflyttats över undersökningsytan.

Grupp 7014

Hus U

Tomt 2
Fas: 1b

- SK 458 Syll
- SL 529 Brandlager
- SK 533 Syll
- SL 534 Aktivitetslager
- SL 551 Fyllnadslager
- SL 552 Golvlager
- SL 553 Utraktionslager
- SL 566 Fyllnadslager
- SK 565 Hård
- SL 579 Golvlager
- SK 588 Stenpackning
- SL 589 Konstruktionslager
- SN 586 Stenlyft
- SN 587 Stenlyft
- SK 596 Syll

Beskrivning

Hus U utgör den äldsta synliga bebyggelsefasen på tomt 2. Huset var relativt välbevarat och låg över hela den norra delen av tomt 2 och fortsatte utanför undersökningsområdet i söder. I förhållande till husen från den efterföljande fasen var hus U beläget längre norrut på tomt. Det yngre hus S (grupp 7013) var placerat cirka fyra meter längre söderut. Husets västra och norra vägglinjer markerades av två stensyllar (SK 533 och 458). Den östra begränsningen var otydligare. En sten (SK 596) och två grunda, oregelbundna gropar tolkade som stenlyft (SN 586 och 587), var allt som återstod av den östra syllen. Generellt var huset bättre bevarat på den västra än den östra delen av tomt. Den norra syllen (SK 458) bestod av kantställda stenar i ett äldre dike (SN 576, grupp 7023). I diket var ett fyllnadslager lagt på den södra respektive norra sidan om syllarna, troligen för att stabilisera dessa (SL 551 och 566). Huset hade ett tydligt lergolv (SL 579) som bättrats på med ytterligare lera (SL 552) kring härden. Härden (SK 565) låg placerad mitt i byggnaden och kring denna fanns ett mindre utrakningslager (SL 553). Ett konstruktionslager av lera med en stenpackning (SL 589 och SK 588) mitt på golvet kan vara rester efter en innervägg eller rumsavdelare i husets norra del. På lergolvet låg ett avsatt aktivitetslager (SL 534). Detta överlagrades i sin tur av ett kraftigt brandlager (SL 529).

Lergolvet i hus U var utlagt direkt på ett rödbrunt, sotigt och grusigt lager (SL 563, grupp 7032) tolkat som en svedd markhorisont och resterna av den marberedning som föregått den första bebyggelsen. Svedjelagret låg över både tomt 1 och 2 och i passagen mellan tomtarna och visar att man tagit hela detta område i anspråk vid samma tillfälle. Stenarna i husets västra syll (SK 533) låg direkt på den avsvedda markhorisonten medan nordsyllen (SK 458) var anlagd i ett äldre dike. Diket (SN 576, grupp 7023) har sannolikt markerat tomtens norra begränsning i den äldsta fasen (1a) och fungerat som ett dräneringsdike. När hus U byggdes gick diket ur bruk och fylldes igen och den norra syllen placerades i diket. Att syllstenarna var kantställda, vilket inte är normalfallet i huskonstruktioner, skulle kunna förklaras genom att de var lagda i en nedgrävning och ställts på högkant för att sticka upp tillräckligt högt (men även i hus T (grupp 7087) i fas 2a bestod den södra syllstensraden av kantställda stenar, i detta fall låg stenarna dock inte i ett dike och orsaken till varför dessa stenar ställts på högkant är oklar). Kring syllstenarna i diket låg ett

fyllnadslager som troligen haft till syfte att stabilisera konstruktionen. Fyllnadslagret norr och söder om stenarna i diket grävdes separat (SL 551 respektive 556) men representerar egentligen en och samma händelse. De bestod av en lerig silt med djurben. Av husets östra vägg fanns inte mycket bevarat, troligen har det även här funnits en syllstensrad, två stenlyft (SN 586 och 597) som låg i linje med en ensam större sten (SK 596), tyder på det. Golv-, aktivitets- och brandlagrens utbredning sammanföll med den linje stenlyften och syllstenen bildade vilket ytterligare talar för att de utgjorde lämningar efter husets östra syll.

Golvet bestod av en kompakt lera som bitvis låg fram mot stenarna i den västra syllen, längs med den södra delen av syllen saknades dock lagret. Lergolvet slutade cirka en halv meter söder om den norra syllen. Att lergolvet saknades längs med nordsyllen och delar av västsyllen kan tyda på det stått bänkar eller någon annan fast konstruktion utmed väggarna och att golvet därför inte lagts ut hela vägen fram till syllen. Kring härden var lergolvet sämre bevarat vilket troligen beror på att slitaget varit som störst här. I samma område, fläckvis i aktivitetslagret, låg ett tunnare lerlager (SL 552). Detta tolkas som lagningar av lergolvet. Aktivitetslagret (SL 534) hade samma utbredning som golvet, med undantag att det gick att följa hela vägen ut mot den västra vägglinjen. Aktivitetslagret innehöll sot och humösa trärester. Träresterna framkom främst i lagrets västra del, eventuellt skulle träet kunna vara resterna efter en förmultnad väggbänd. En alternativ tolkning är att träresterna utgjorde återstoden av ett yngre golv. Härden hade en rundad form och bestod av ett antal större skörbrända stenar i ytterkanten och innanför dessa en stenpackning med små stenar. Endast halva härden undersöktes då resterande del låg utanför schaktkanten. I härden och norr om denna fanns ett mindre utrakningslager (SL 553) bestående av sot, kol och aska. Mitt på golvet fanns en mindre, rektangulär stenpackning (SK 588) som täcktes av ett lerlager (SL 589). Konstruktionens funktion är osäker, möjligen skulle den kunna fungerat som en rumsavdelare.

Hus U har förstörts genom en eldsvåda vilket ett kraftigt brandlager vittnar om. Brandlagret låg i princip över hela tomt 2, fram till stenarna i nordsyllen och över västsyllen. Den övre horisonten i brandlagret bestod av bränd torv medan den under delen utgjordes av sot och träkol. Utifrån brandlagret kan konstateras att byggnaden hade torvtak.

Tolkning

Eftersom hus U fortsatte utanför undersökningsområdet kunde dess längd inte avgöras, men utan tvivel rör det sig om en större byggnad, en hall. Kortsidan mäter cirka fem meter och den undersökta delen av den västra syllen var 6,3 meter lång. Härden låg mitt mellan den östra och den västra väggen, ungefär 4,5 meter söder om nordväggen. I de yngre husen på tomt 1 och 2 har mitthärdarna haft en nordligare placering än i hus U, nära den norra väggen. Att lergolvet inte lagts hela vägen fram till väggarna, samt förekomsten av trärester i aktivitetslagrets utkanter tyder på att det stått någon form av träkonstruktion utmed väggarna, troligen bänkar. Väggarna har vilat på stensyllar men av själva väggkonstruktionen fanns inget bevarat.

Fyndmaterialet från hus U var magert vilket delvis berodde på att det undersöktes under stor tidspress i grävningens slutskede. Detta förhållande gör det svårt att funktionsbestämma byggnaden närmare utifrån fynden. Liksom i det samtida hus Ä (grupp 7006) på tomt 2 och i det efterföljande hus S (grupp 7023) på tomt 1 fanns knappt något tillvarataget hantverksavfall från hus U. Det är därför osannolikt att en mer omfattande hantverksproduktion bedrivits i huset. Fyndmaterialet utgjordes istället av äldre svartgods, bränd lera, lite slagg och vardagsföremål, som till exempel två skifferbrynen (Fnr 3536 och 10183) och en kniv (Fnr 9199). Oidentifierade järnföremål, spikar och nitar liksom ett kopparklipp påträffades också. Troligen har hus U primärt fungerat som ett bostadshus, även om det kan ha haft andra sekundära funktioner.

Samtidighet med

Både hus U på tomt 2 och hus Ä på tomt 1 hade uppförts ovanpå svedjelagret (SL 563, grupp 7032), som låg över tomterna och passagen dem emellan. De äldsta delarna av passagelagret SL 561 (grupp 7031) hade avsatts medan hus Ä och hus U varit i bruk.

Källkritik

Lagren i hus U undersöktes under dåliga väderförhållanden i november med ihållande regn. På grund av tidsbrist grävdes lagren med hacka och skärslev, fynd handplockades direkt vid undersökningstillfället och relaterades till fria grävenheter. Golvlagret (SL 579) grävdes bort med maskin och inga fynd tillvaratogs. Djurben samlades endast från några kontexter. Väderförhållanden och undersökningsmetod bör beaktas när fyndmaterialet från hus U tolkas och fynden behöver inte vara representativa.

Grupp 7044

Passage

Mellan tomt 2 och 3
fas: 1b

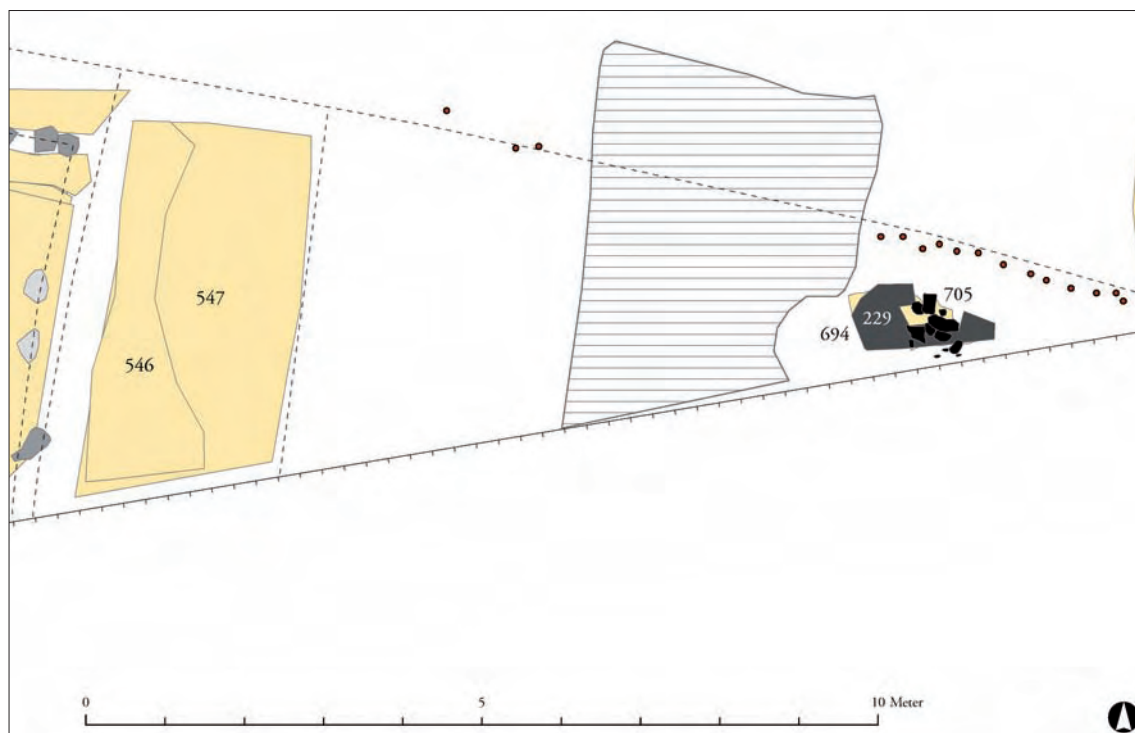
SL 546 Passagelager
SL 547 Passagelager

Grupp 7078

Härd utomhus

Tomt 3-4
Fas: 1b

SL 229 härdlager
SN 694 härdgrop
SK 705 härd

Beskrivning och tolkning

Grupp 7044 består av två lager i passagen mellan tomt 2 och 3. Det ena lagret (SL 546) låg endast i den västra delen av passagen, upp mot tomt 2 och utgjordes av lucker kulturjord med horisontellt liggande djurben. Det underliggande passagelagret (SL 547) hade en liknande sammansättning och fanns över hela ytan mellan tomt 2 och 3. SL 547 var det äldsta lagret i passagen och det låg direkt på glacialleran.

Djurbenen i lagren visade att de innehöll avfall som slängts ut i passagen. Lagren hade även bildats genom att människor och djur rört sig över den öppna ytan och rört runt de olika beståndsdelarna. Det tillvaratagna fyndmaterialet var litet och bestod av äldre svartgods, några oidentifierade järnföremål samt delar av skifferbrynen (Fnr 9132 och 9133). Andelen hantverksavfall var mycket begränsad vilket skiljer de äldre lagren i passagen från dem som bildats under yngre faser.

Samtidighet med

Eftersom passagelagren låg direkt på den ursprungliga markhorisonten bör de vara samtida med den äldsta bebyggelsen, således hus U (grupp 7014) på tomt 2. Passagen var samtida med en utomhushärd på tomt 3-4.

Källkritik

På grund av tidsbrist grävdes passagelagren med hacka och fynden handplockades. Ihållande regn gjorde lagren mycket blöta och leriga vilket minskade möjligheten att hitta föremål och tydliga avgränsningar. Det finns en risk att passagelagret i norr delvis har grävts samman med lager i den äldre vägsträckningen (grupp 7060, SL 401). Vidare utgör de tillvaratagna fynden endast en del av lagrens totala fyndinnehåll.

Beskrivning och tolkning

Strax intill den södra schaktväggen på tomt 3-4 påträffades resterna efter en raserad härd som till större delen sannolikt låg utanför schaktkanten. **Grupp 7078** bestod av en stenkonstruktion (SK 705) som låg på en grop (SN 694). Konstruktionen bestod av en koncentration stenar (0,1-0,3 meter i diameter) intill nedgrävningens norra kant. Ovanpå härden låg ett lager som innehöll små stenar, kol, aska och bränd lera (SL 229). Härdlagret hade en mikrostratigrafi,

avgränsades åt väster av ett stort jordfast stenblock och sjönk kraftigt mot söder ned i gropen. Ovanpå härden låg ett utomhuslager (SL 200) som föregick hus J (grupp 7084).

Konstruktionen tolkas som en härd längst bak på tomt 3-4, sannolikt utomhus. Härden utgjorde de äldsta lämningarna på tomten. Fynden som kunde knytas till brukningen av härden var små mängder slagg, hushållskeramik (A-gods, möjligen rester efter matlagning), rester efter vävtyngder, lerklining, ett fragment av en tandplatta till en kam och en nit.

Samtidighet med

Härden är samtida med ett flätverksstaket (grupp 7105) på tomt 4, gatulager (grupp 7072, 7074 och 7075) och hus X (grupp 7098).

Källkritik

Vädret var regnigt när gruppen grävdes vilket försvårade tolkningen i fält. Lagret grävdes med skårslev och jorden genomsöktes på hackbord efter fynd.

Grupp 7051

Hus AH

Tomt A1
Fas: 1b

SL 356 Raseringslager
SL 384 Brandlager
SL 391 Brandlager
SK 392 Bränd stock
SK 461 Bränd stock
SL 462 Brandlager
SK 463 Bränd stock
SK 464 Bränd stock
SL 487 Brandlager

Destruktion

SL 404 Golvlager
SL 424 Golvlager
SL 499 Golvlager
SL 425 Utjämningslager
SK 426 Syllsten
SK 452 Syllsten
SK 453 Syllsten
SK 488 Syllsten
SK 498 Syllsten

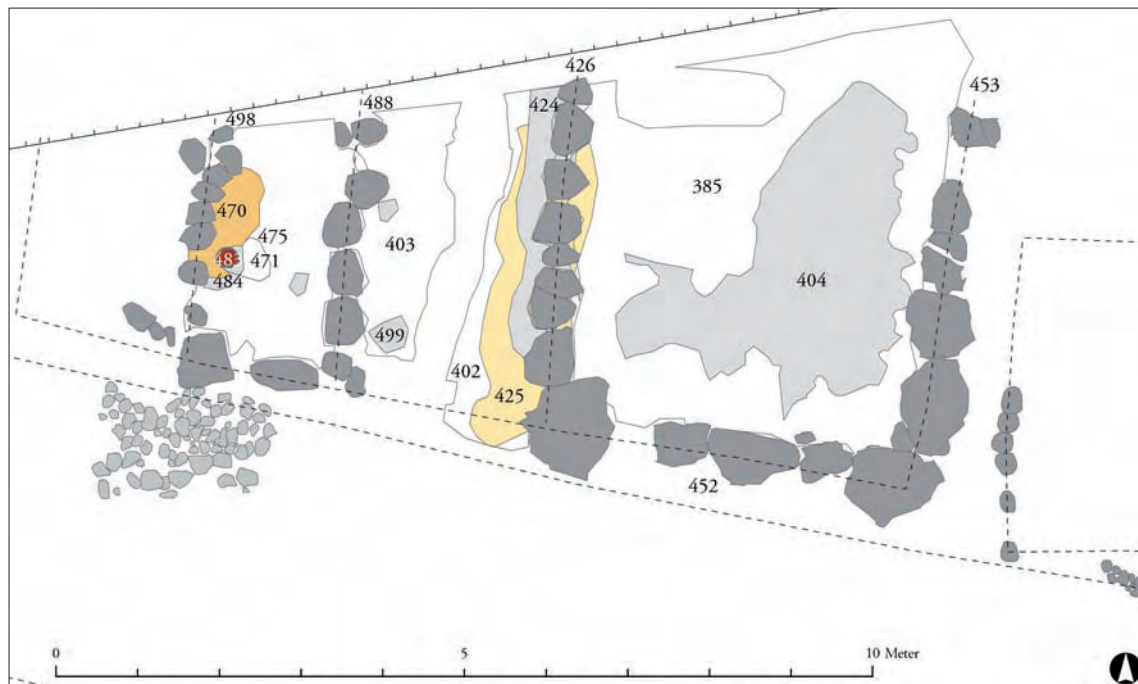
Konstruktion

SL 371 Aktivitetslager
SL 372 Aktivitetslager - kol
SL 373 Golvlager
SL 468 Härdlager
SL 469 Utraktionslager – härd

Brukning 2

SL 385 Aktivitetslager
SL 402 Aktivitetslager
SL 403 Aktivitetslager
SL 470 Sättsandslager
SL 471 Aktivitetslager
SL 475 Aktivitetslager
SK 483 Stolpe
SN 484 Stolphål

Brukning 1

Beskrivning

Hus AH utgörs av en stor mängd kontexter och huset har sannolikt byggts om och förlängts. För att underlätta läsningen och förståelsen av gruppbeskrivningen har den därför delats in i undergrupper; destruktion, brukning 1 och 2 samt konstruktion. Dessa beskrivs separat med början på det äldsta. Byggnadens utbredning västerut är oklar eftersom den västra gaveln blev bortgrävd i samband med att huset i Humlegården byggdes på 1970-talet (grupp 7068). Även den norra avgränsningen är oklar, men bör sluta ungefär där brand- och golvlagren avtar. Husets storlek, baserat på ovanstående begränsningar, har varit ungefär 5 x 12 meter och har sannolikt haft en ganska långvarig livslängd. Huset byggdes direkt ovanpå ett aktivitetslager till det äldre hus AG (grupp 7062) och det finns därför en risk att vissa fynd från det aktivitetslagret har grävts ihop med det äldsta golvlagret till hus AH.

Konstruktion

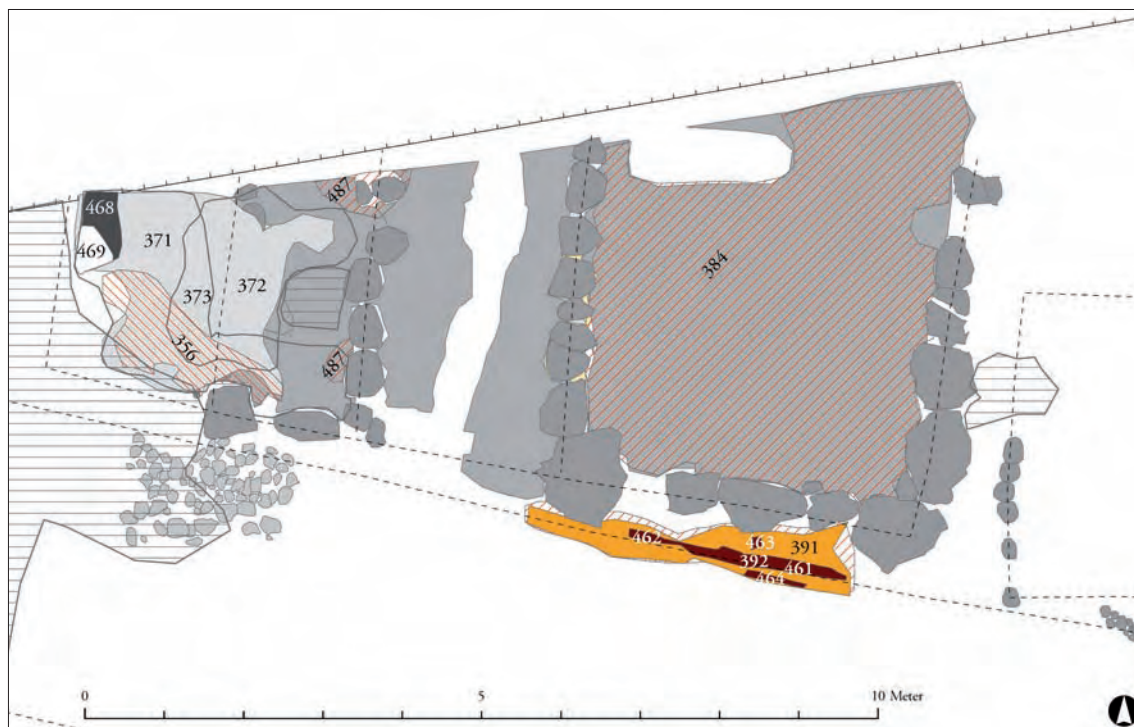
Husets konstruktion utgjordes av fem syllstensrader, tre golvlager och ett utjämningslager. Utjämningslagret har sannolikt lagts ut för att jämna ut marken och höja upp en av syllstensraderna (SK 426). Den södra delen av syllstensraderna bestod av mycket stora stenblock, varav den största, 0,8 x 1,0 meter stor, var placerad i

det sydöstra hörnet. Toppen på stenarna var relativt jämn, vilket förmodligen beror på att stenarnas syfte var att skapa en jämn ram för väggarna. På grund av att de sydöstra syllstenarna var så stora har golvet sannolikt inte utgjorts av ett lergolv som lagts direkt på marken. I så fall borde det ha skapats ett kraftigt drag mellan stenarna in i rummet. Snarare har huset haft ett trägolv som vilat mot träramen för väggarna. De tunna lerlager (endast 4-5 centimeter tjocka) som tolkades som golv kan möjligen ha lagts ut på trägolvet som gångyta.

Lerlagren var inte heltäckande utan har snarare fungerat som förstärkning av vissa delar av golvet. Inga bevarade rester efter någon träkonstruktion påträffades så golvet utseende är oklart. De två mellersta syllstensraderna i nord-sydlig riktning (SK 426 och 488) hade fungerat som underlag för innerväggar vilket delat in huset i tre rum; ett mindre mellanliggande utrymme, ett stort rum i öster och ett mindre rum i väster. Att det rör sig om en byggnad och inte två med en passage mellan stöds av att lergolven delvis låg över de mellersta syllstenarna och fortsatte ut i det smala mellanrummet.

Brukning 1

Den första brukningstiden av huset utgjordes av fem aktivitetslager, en stolpe och ett sättsandslager. De olika

aktivitetslagren skilde sig åt från de olika rummen. Det östra (SL 385) utgjordes av 0,1 meter tjock, gråbrun och siltig lera med en del anmärkningsvärda fynd (se vidare nedan). I mellanrummet bestod lagren (SL 402 och 403) av brun mot gråbrun relativt homogen kulturjord som var 0,1 meter tjock. I det västra rummet som var ungefär 1,8 meter brett fanns ett heltäckande brunt mot gråbrunt lager (SL 475). I den västra delen överlagrades den av dels ett 4 centimeter tunt lager med sand (SL 470) och ett svart, grönsvart mot rostbrunt kollager (SL 471) som även innehöll en del förkolnat organiskt material. I anslutning till dessa lager fanns även en delvis förkolnad stolpe (SK 483) med stolphål (SN 484).

Brukning 2

Det som utgjorde den andra bruksfasen var två aktivitetslager, ett golvlager och en härd. Det som sannolikt skedde var att det västra rummet gjordes större och förlängdes minst 2,5 meter västerut och blev därmed lika brett som det östra rummet, ca 5 meter. Ett nytt lergolv lades över den gamla syllstensraden (SK 498) i väster och en härd (SL 468 och 469) placerades vid den västra väggen. Inget av själva härdkonstruktionen fanns bevarad på grund av att den blev bortgrävd när byggnaden i Humlegården byggdes (grupp 7068). Det som återstod av härden var tunna ask- och kollager på lergolvet strax intill frischaket. På golvet låg också två aktivitetslager, ett med mycket kol och aska (SL 372) och ett som bestod av brun, kompakt och siltig kulturjord (SL 371).

Destruktion

Husets destruktionsnivå utgjordes av två separata brandlager innanför husets väggar, fyra brända stockar/plank och två brandlager söder om den sydöstra syllstensraden samt ett raseringslager i väster. Brandlagren och de brända stockarna var koncentrerade till husets östra del och sannolikt har endast denna del drabbats av branden. I den västra delen av huset fanns inga brandlager, men ett mindre cirka 0,1 meter tjockt, brunt lager (SL 356) med relativt stora mängder bränd och obränd lera (möjligen lerklining) fanns längs den sydvästra väggen.

Tolkning

Husets tolkas som en högreståndsmiljö med en byggnad som sannolikt har bestått av två rum med ett mellanliggande mindre utrymme som sannolikt fungerat som ingång till huset. Konstruktionstypen liknar därför en parstuga. Det västra rummet var från

början mindre och förlängdes västerut under husets brukningstid. De mycket stora och kraftiga syllstenarna i den södra och östra delen innebär sannolikt att huset har haft trägolv och möjligen två våningar. Orsaken till att de största stenarna hade lagts i den södra delen var att marken sluttar mot söder. Toppen på stenarna låg mellan 10,10 och 10,20 meter över havet. Delar av syllstensraden kan ha blivit rubbade ur sitt läge på grund av att de senare har ingått i en terrasskant till den yngre kyrkogården. En av de stora stenarna hade flyttats helt ur sitt läge cirka en meter mot norr. I kontexterna från husets destruktion (brandlager SL 384) påträffades stora bitar lerklining med vinkelräta avtryck efter plankor (Fnr 9282 och 10379, totalt nästan 900 gram). Vilken del av husets konstruktion de tillhört är osäkert, men möjligen utgör de delar av husets väggar. Delar av den södra väggen påträffades utanför den sydöstra syllstensraden och indikerade att väggarna var byggda i skiftesverk. Husets tak har förmodligen täckts av torv eftersom brandlagren var röd- och svartbrända och innehöll enstaka kolbitar.

Fyndmaterialet från huset var omfattande (240 fyndnummer) och bestod bland annat av några enstaka fynd av mer exklusiv karaktär; en saltbehållare (se vidare kapitel 4.4.4), undersökningens största kam (Fnr 3502) samt ett par ringspännen (Fnr 3253 och 3512). Även hantering av metaller, i form av både ämnesjärn och tenar från silver, brons och järn, kunde beläggas (se vidare kapitel 4.3.2). Den största enskilda fyndkategorin utgjordes av olika järnföremål med nästan 80 fyndnummer eller 281 enskilda föremål, varav de flesta odefinierade fragment. Totalt påträffades också 24 skifferbrynen och 15 nålar av både ben och järn.

Samtidighet med

Hus AH är samtida med hus AO (Grupp 7077) på tomt A2, hus X (grupp 7098) på tomt A3 och ett dropprum (grupp 7103) mellan hus AH och hus AO. Alla dessa byggnader har sannolikt utgjort en stadsgård.

Grupp 7059

Stenläggning

Söder om tomt A1
Fas: 1b

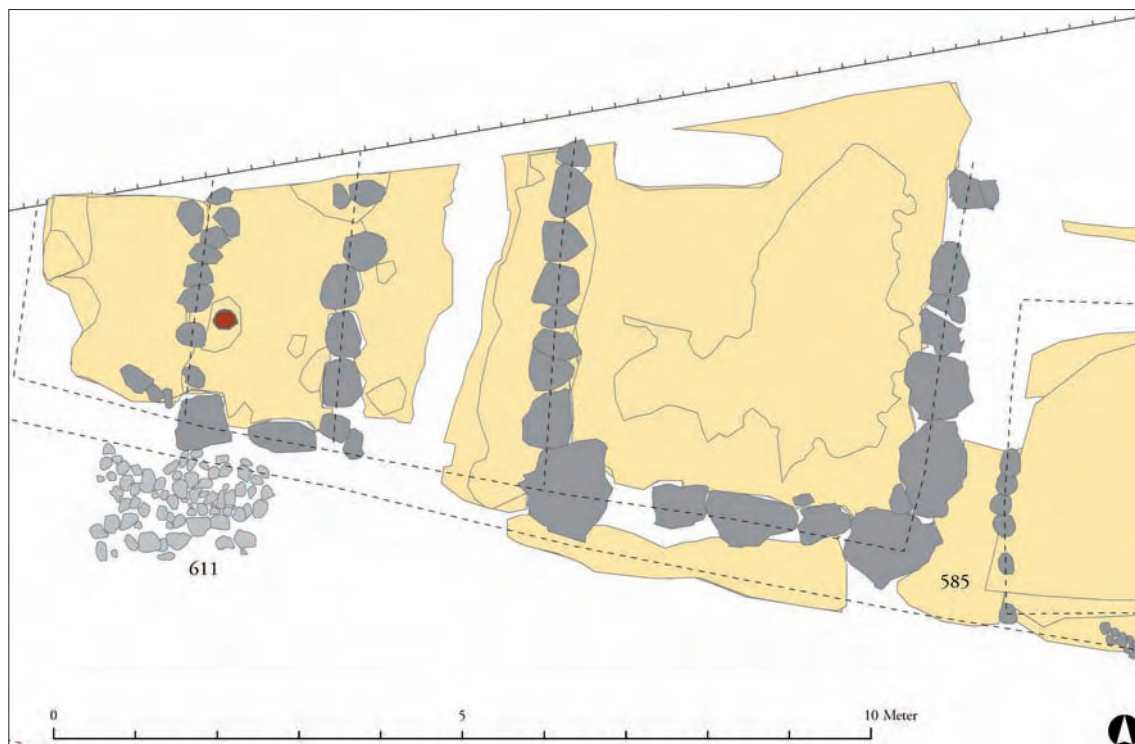
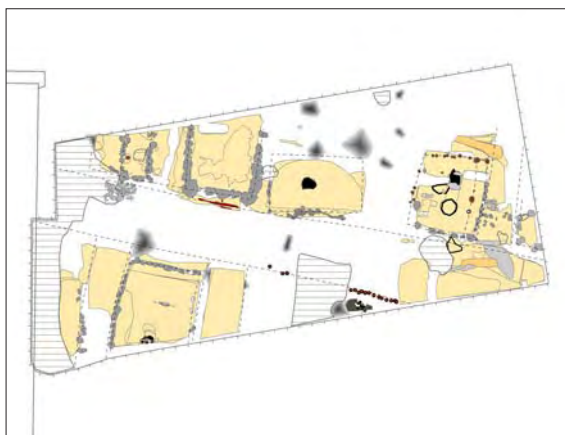
SK 611

Grupp 7103

Dropprum

Tomt A1-A2
Fas: 1b

SL 585 Dropprumslager

Beskrivning och tolkning

Grupp 7059 var placerad i den nordvästra delen av schaktet precis söder om hus AH (grupp 7051). Den bestod av en stenläggning i eller i anslutning till den öst-västliga vägen. Den delvis söndergrävda stenläggningen bestod av 0,1 x 0,1 till 0,2 x 0,3 meter stora stenar som var tätt lagda till en jämn yta som var 1,5 x 2,2 meter stor. Stenarna låg delvis upp mot stora kantställda syllstenar (SK 194) till hus AH och därför sannolikt samtida med huset. Närmast överlagrande kontext var ett fyllnadslager (grupp 7055, SL 164) i ett dike mellan den stenlagda processionsvägen och kyrkogården i huvudfas 3.

Stenläggningens placering strax norr om passagen mellan tomt 1 och 2 upp mot syllstensraden till hus AH gör det sannolikt att de har utgjort en förstärkning av korsningen mellan passagen och vägen. Liknanden stenläggningar i korsningen mellan passage och väg fanns även längre österut i samma fas (grupp 7075) och i yngre faser (grupp 7071, 7058 och 7073 båda i fas 2a). En alternativ tolkning är att de utgör en stenlagd gårdsplan tillhörande hus AH, mellan vägen och huset. Stenläggningen har ursprungligen sannolikt varit större. Den var delvis söndergrävd av frischaktet (grupp 7068) runt byggnaden till Humlegården och även av yngre kontexter som tillhört vägen i östvästlig riktning. Dess ursprungliga storlek gick därför inte att avgöra och tolkningen är därmed osäker.

Beskrivning och tolkning

I mellanrummet mellan tomt A1 och A2 fanns ett dropprumslager. Lagret låg upp mot syllstensraderna till Hus AH och Hus AO. Under **grupp 7103** fanns den ursprungliga markytan. Dropprummet utgjordes av ett brunt mot gråbrunt, ganska humöst och luckert lager med mycket djurben av olika storlekar (ca 5 kg). Ytterligare ett separat lager iakttogs mot botten som skiljde sig från det ovanliggande genom att det fanns färre djurben. Dessa båda lager grävdes dock ihop som en kontext.

Lagrets sammansättning och innehåll av mycket djurben samt läge mellan två syllstensrader gör det sannolikt att det var ett dropprum. Avståndet mellan syllstensraderna var 0,4 – 0,7 meter. Lagret innehöll få fynd, bland annat ett komplett nålhus i ben (Fnr 8086), ett par ej färdigställda nålar av ben och enstaka

bitar keramik (inhemsk AIV med matskorpor, Fnr 8984).

Samtidighet med

Grupp 7103 är samtida med Hus AH (grupp 7051) på tomt A1 och Hus AO (grupp 7077) på tomt A2.

Källkritik

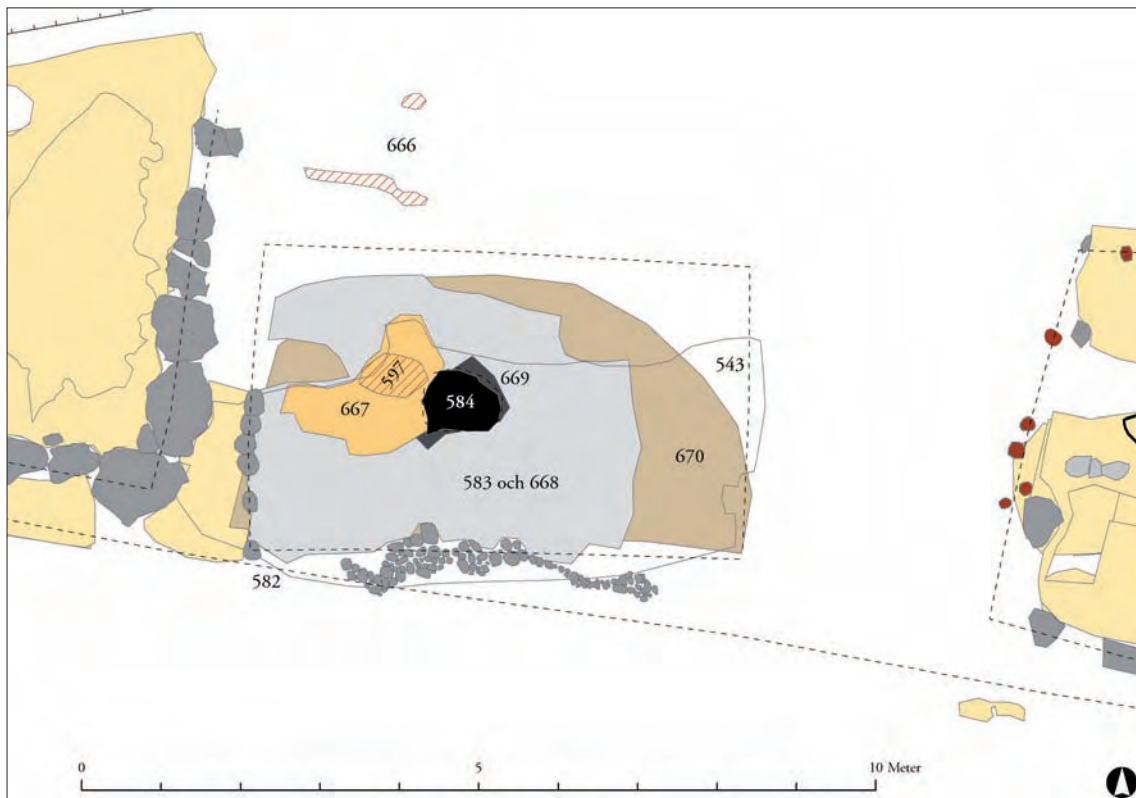
Lager 585 grävdes med hacka och fynden plockades direkt när lagret grävdes. Endast en fri grävenhet tilldelades detta lager. Det regnade kraftigt när lagret grävdes. Lagret fortsatte längre norrut, men grävdes enbart i den södra delen på grund av tidsbrist.

Grupp 7077

Hus AO

Tomt A2
Fas: 1b

- SL 543 Lagerrest (avsatt lager inomhus)
- SL 597 Brandlager
- SL 666 Brandlager
- SL 667 Utjämningslager
- SK 584 Härd
- SL 669 Härdbotten
- SK 582 Syllstenar
- SL 583 Golvlager
(SL 545 Golvlager)
- SL 668 Golvlager
- SL 670 Sandlager

Beskrivning

På tomt A2 direkt under diffusa lagerrester (grupp 7076) påträffades ett hus. Gruppen består av ett fragmentariskt brandlager, en härd och härdbotten, en syllstensrad samt golvlagret och avsatta lager inomhus. Det avsatta lagret SL543 utgjordes egentligen av flera olika lager som både hörde till huset men också yngre lager. Delar av huset främst i den norra och nordöstra delen var skadat av gravar. Under Hus AO framkom ursprunglig markyta.

Under Hus AO fanns ett yttäckande men sporadiskt förekommande sandlager (SL 670). Vilken funktion detta lager har haft är oklart, men möjligen som dränering och utjämning för huset. Byggnadens konstruktionsdelar utgjordes av två syllstensrader, en i söder och en i väster. Syllstensraderna skiljde sig något åt. Den södra hade en mängd mindre stenar ut mot vägen och kan möjligen tolkas som delar av en vägbeläggning liknande de stenar som låg framför hus AH (grupp 7059, SK611). Det fanns även en syllstensrad i norr i anslutning till ett markfast stenblock, men dessa syllstenar mättes ej in under fältarbetet på grund av tidsbrist. Golvlagret utgjordes av ett ca 5 centimeter tjockt sandigt och grusigt lerlager (lagret grävdes under olika omgångar och har därför tre olika kontexter, men dessa är sannolikt samma lager). I mitten av huset mot den västra delen fanns fragmentariska rester efter en öppen och rund mitthärd. Botten på härden utgjordes av ett lager med sand med inblandning av kol och aska. Det som återstod av själva härden var ett antal skörbrända stenar med den flata sidan uppåt. Runt stenarna och på utsidan kring dem fanns lager med aska och kol. Ovanför golvlagret fanns ett avsatt lager som täckte större delen av golvet (SL 543, se också kommentar ovan). Väster om härden fanns ett brunsvart lager med en del djurben vars funktion är oklar, men möjligen en golvlagring eller ett utjämningslager. Husets avgränsning i öster var något osäker, men storleken på huset har sannolikt varit 6 x 4 meter. De övre lagren var kraftigt störda av gravnedgrävningar från kyrkogården, därför var till exempel brandlagren endast fragmentariska och bevarad på en begränsad yta. Det påträffade brandlagret visade dock att byggnaden hade brunnit.

Tolkning

Eftersom SL 543 utgjordes av flera lager med risk för inblandning av fynd från yngre kontexter har fyndinnehållet i detta lager fått mindre betydelse för

tolkningen av husets funktion. Iblandning av rester efter metallhantverk i SL 543 kommer sannolikt inte primärt från aktiviteter i huset utan kommer från angränsande hus/aktiviteter, främst hus X (grupp 7098). Istället är det primärt golvlagrets fyndinnehåll som styr tolkningen av husets funktion. Fyndmaterialet från byggnaden indikerar hantverk med föremål av horn, främst kammar vilket både huggspån, halvfärdiga tandplattor och kamskenor samt två trasiga nästan färdiga tandplattor visar (Fnr 10061, 10062 och 10064). Även andra föremål av ben och horn har sannolikt tillverkats, vilket indikeras av en trasig och halvfärdig tinblbein (Fnr 10067) samt två bennålar (Fnr 10065 och 10066). Även övriga föremål stöder denna tolkning, bland annat två knivar, en mejsel och tre brynen (varav en nästan 32 centimeter lång, Fnr 9772). I övrigt påträffades liknande föremål och hantverksspill i SL543. Totalt fanns nära 2 kg hantverksspill av horn från både golvlagret och SL 543. I golvlagret påträffades också en hel del bränd lera som sannolikt kan hänföras till härden.

Samtidighet med

Hus AO är samtida med Hus AH (grupp 7051) i väster på tomt A1 samt Hus X (grupp 7098) i öster på tomt A3. Dessa tre byggnader utgör sannolikt en stadsgård parallellt med vägen. Mellan Hus AO och Hus AH låg ett dropprum (grupp 7103).

Källkritik

Hela hus AO grävdes mot slutet av grävningen och vissa av lagren grävdes bort med grävmaskin. Därför är risken för inblandning av yngre kontexter stor. SL 543, 583 och 597 grävdes med skärsliv och hacka och fynden handplockades direkt. SL 543 och 583 fick var sin fri grävenhet. Brandlagret grävdes ihop med underliggande aktivitetslager. Resterande lager grävdes bort med grävmaskin efter dokumentation. Vissa fynd handplockades. Eftersom lagren grävdes sporadiskt och snabbt är tolkningen osäker, men den relativt höga andelen hantverksspill från tillverkning av hornföremål i golvlagret gör det sannolikt att denna tolkning är riktig. Samtidigheten mellan Tomt A1 och A2 är säker, medan samtidigheten mellan A2 och A3 är mer osäker eftersom fysisk relation mellan lagren saknas.

Grupp 7098

Hus X

Tomt A3
Fas: 1b

SL 604 Golvlager
SL 570 Fyllnadslager
SK 571 Syllsten
SK 574 Syllsten
SK 581 Syllsten
SL 612 Fyllnadslager (SN 613)
SN 613 Stolp- och pinnhål
SN 652 Stolphål
SN 740 Stolphål
SN 779 Stolphål/störhål
SN 778 Väggränna

Konstruktion

SK 661 Stenkonstruktion (tillhörande äsja 530 och 550)

SL 535 Fyllnadslager (SN 559)

SN 559 Grop för städstabbe

SL 548 Fyllnadslager (SN 549)

SN 549 Grop

SL 560 Fyllnadslager (SN 564)

SN 564 Glasugnsgröp

SK 572 Stenkonstruktion (SL 560 och SK 564)

SL 603 Raseringslager från glasugn, blandat med aktivitetslager

SL 558 Aktivitetslager, smide och glashantverk

SL 626 Aktivitetslager, smide och glashantverk

SL 632 Aktivitetslager, smide och glashantverk

SL 610 Konstruktionslager

SL 614 Lerlager

SL 627 Raseringslager från glasugn

SN 786 Pinnhål

SL 514 Fyllnadslager

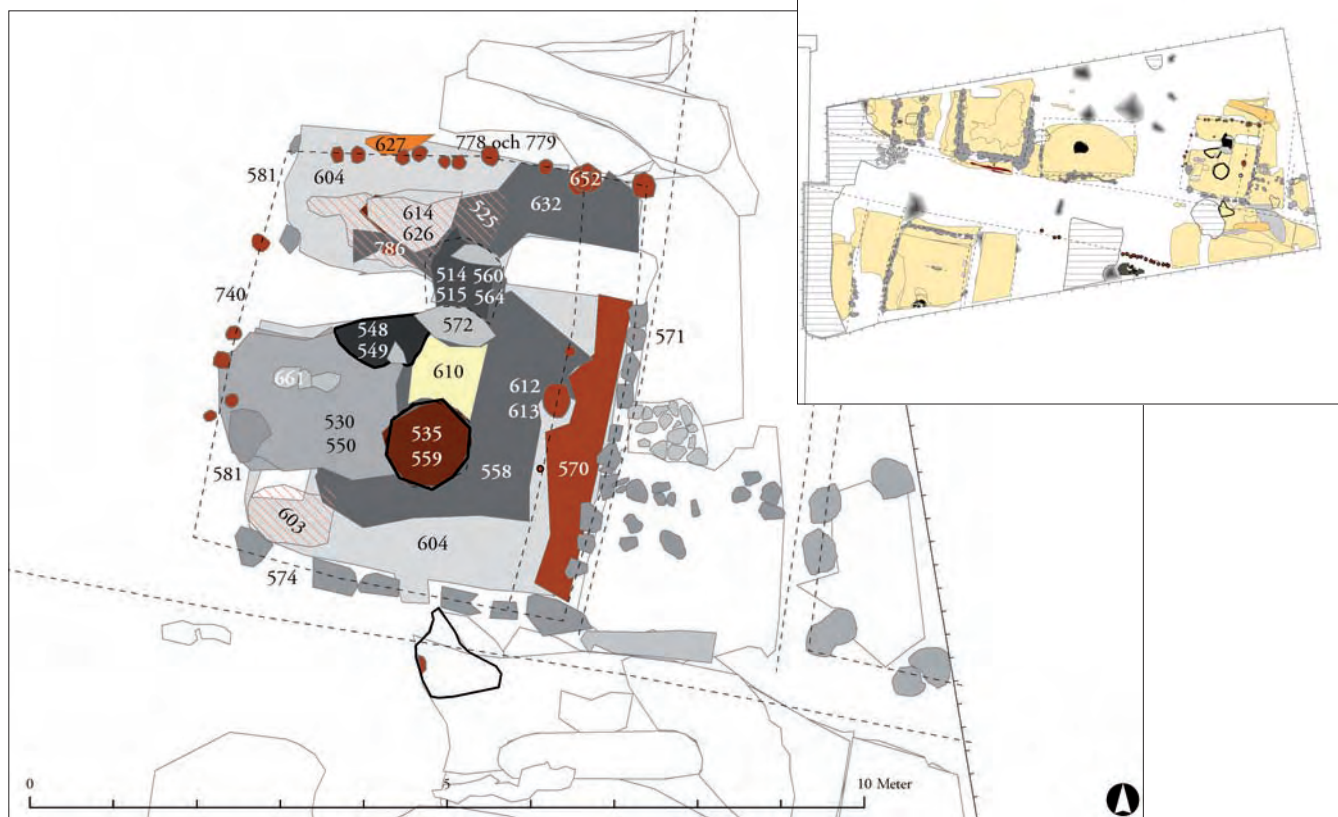
Brukning

SK 515 Glasugnsfundament

SL 525 Raseringslager från glasugn, blandat med aktivitetslager

SL 530 Aktivitetslager och/eller raseringslager från äsja

SL 550 Aktivitetslager och/eller raseringslager från äsja

Beskrivning

Hus X var beläget på undersökningsområdets nordöstra del och tillhörde den äldsta bebyggelsefasen på tomt A3. Gruppen bestod av en mängd kontexter och för att underlätta läsningen och förståelsen av gruppbeskrivningen har den delats in i två undergrupper, konstruktion och brukning. Huset avgränsades i söder och öster av syllstensrader. I väster och i norr var kontexterna delvis söndergrävda av gravar från kyrkogården i huvudfas 3, men husets vägglinjer kunde trots detta rekonstrueras.

Konstruktion

De kontexter som kan knytas till husets konstruktion utgörs av tre syllstensrader (SK 571, 574 och 581), två rader med stolphål (SK 652, 740 och 779), en väggränna (SK 778) och ett golvlager (SL 604).

Den södra syllstensraden (SK 574) bestod av 6 rektangulära, mellan 0,3-0,8 meter långa stenar som låg med långsidorna i väggens längdriktning. Den största stenen låg i det sydöstra hörnet och har fungerat som hörnsten. Den östra syllstensraden (SK 571) bestod av ett 10-tal stenar som var något mindre än den södra radens stenar. Längs den västra vägglinjen fanns tre stenar (SK 581). Den största stenen var 0,5 x 0,6 meter stor och låg under lergolvet (SL 604) och de två övriga stenarna var mycket små och låg längs den nordvästra begränsningen av lergolvet. Det är mycket osäkert om dessa tre stenar verkligen utgör en syllstensrad. Den minsta stenen låg i det nordvästra hörnet och kan knappast ha fungerat som hörnsten. Möjligen utgör de resterna efter en syllstensrad som i ett senare skede har raserats. De västra och norra vägglinjerna utgjordes sannolikt istället av två rader med stolphål (SN 652, 740 och 779) och längs den norra vägglinjen även en väggränna (SN 778). Väggrännan utgjordes av en nedgrävning i den ursprungliga glacialleran och var grävd som en kant.

Lergolvet (SL 604) gick fram till denna kant och längs denna linje fanns en rad med tio stolphål (SN 779 och 652). Alla stolphål utom två i den norra och västra väggen var mellan 0,16 och 0,22 meter i diameter och 0,05-0,12 meter djupa. I det nordöstra hörnet fanns ett stolphål som var något större, cirka 0,30 meter i diameter, och som sannolikt har fungerat som hörnstolpe. Det största stolphålet (SN 652) var 0,15 meter djupt, 0,40 meter i diameter och hade en stenskonung i söder och öster. Längre söderut

i linje med detta stolphål och parallellt med den östra syllstensraden (SK 571) fanns ett stolphål och två pinnhål (SN 613 och SL 612). Mellan den östra syllstensraden och den eventuella linjen med stolp-/pinnhål fanns ett cirka 1 centimeter tunt, brunt och siltigt lager (SL 570) som innehöll grus och slagg. Lagret sträckte sig i nord-sydlig riktning och täckte en yta som var cirka 0,7 meter brett. Precis innanför den östra syllstensraden fanns också en 0,15 meter bred sträng av brun lera. Den bruna leran var jämbred och avgränsningen mot lergolvet (SL 604) var skarp. Eventuellt utgjorde den ett avtryck av en plank som legat mot syllen. Detta avtryck, det bruna lagret och stolphålen är sannolikt resterna efter en väggfast bänk eller annan konstruktion som legat mot den östra väggen.

Golvet i hus X utgjordes av två lager med lera (SL 604). Det äldre lerlagret var ljusgult och det yngre lagret var grågrönt och endast delvis bevarat. Mellan de båda lagren fanns ett 0,01 meter tjockt lager med sot. Förekomsten av de två golvlagren med mellanliggande sotlager beror sannolikt på att huset efter en period försetts med ett helt nytt golv eller att det lagats på grund av förslitning.

Brukning

Husets brukningstid utgjordes i huvudsak av olika konstruktioner och lager som härrör från metall- och glashantverk. Totalt undersöktes sex mer eller mindre tydliga anläggningar med olika funktion samt lager som bildats som en följd av de utförda aktiviteterna i huset. Möjligen har det funnits ytterligare några anläggningar, men dessa var helt raserade. I den följande texten kommer inte någon mer ingående analys och tolkning av konstruktionerna och fyndinnehållet att ske. Detta behandlas istället separat i kapitel *Metall- och Glashantverk*. Nedanstående genomgång är mera en översikt och beskrivning över det undersökta materialet.

I den sydvästra delen av huset undersöktes två av anläggningarna, dels fragmentariska rester efter en raserad glasugn (SL 603), dels två rektangulära lerlager (SL 530 och 550) i två nivåer med en tillhörande stenrad (SK 661) som tolkas som rester efter en ässja uppbyggd på pall. Lagret från glasugnen innehöll en hög koncentration fragment av ugnens väggar. Lagret utgjordes av en sandvall som omgav ett lerlager med ugnsvägg. Före undersökning hade anläggningen formen av en lerklack där dess sydliga hälft utgjordes

av ljusgul sand med ett tunt hölje av lera och den norra hälften av ett mörkgrått lerlager med inslag av sot och orangefärgade glasugnsfragment. Anläggningen var skadad och bestod ursprungligen av en cirkulär sandvall som omgivit glasugnen. Anläggningen var grävd genom lergolvet (SL 604) och var sannolikt samtida med aktivitetslagret (SL 558). Resterna efter ässjan bestod av två lager med grå kompakt lera (SL 530 respektive 550) varav det övre var blandat med bränd sand, småsten och slagg samt en rad med tre eller fyra stenar som kan utgöra rester efter en pallkonstruktion.

I mitten av huset undersöktes rester efter ytterligare fyra anläggningar; en grop tolkad som förankring för en städstabe (SL 535 och SN 559), en grop (SL 548 och SN 549), en glasugnsbas (SL 560, SN 564 och SK 572), enstensatt glasugnsbas (SL 514, SK 515 och SK 572 igen) och ett pinnhål i anslutning till ässjan eller glasugnen (SN 786). I anslutning till de olika anläggningarna fanns även aktivitetslager som i huvudsak innehöll hantverksspill från de olika aktiviteterna; lager från glashantverk (SL 525), lager från smide (SL 558, 626 och 632) samt ett konstruktionslager (SK 610) mellan glasugnen och städstaben.

Glasugnen bestod av ett ljusbrunt till ockragult lager (SL 514) med i ytan smärre orangea fläckar, som låg inom en stencirkel (SK 515) med en diameter av ca 0,75 meter. Enstaka smärre kolbitar påträffades mot botten. Slaggbitar och bottenskällor påträffades genomgående i hela lagret. Den stenlagda botten till ugnen (SK 515) mätte 0,84 x 0,73 meter, och hade raka sidor. Botten var plant lagd med 3 flata stora stenar samt ett 15-tal mindre. Kransen bestod av kantställda stenar, flera skärviga, 0,10-0,25 meter stora och ca 0,02 meter tjocka. Djupet var 0,07-0,08 meter. Den södra sidan avslutades med en stor, kantställd och avlång sten, ca 0,35-0,90 meter och den norra av en något mindre kantställd sten (SK 572). Den södra stenen var eldsprängd vilket troligen uppkommit av den starka hetta som hantverket genererat.

Direkt under den stensatta glasugnsbasen fanns vad som troligen varit en äldre glasugnsbas bestående av en grop (SN 564) som innehöll varvig vit aska och svart sot (SL 560). I söder och norr avgränsades denna av samma stora eldpåverkade stenblock (SK 572) som den yngre glasugnen. Lagret i den äldre ugnen bestod av vitbeige aska som var tigerrandig

av genomgående centimetertunna lager med sot. Det innehöll bottenskällor, slagg, järn och en blå glaspärla.

Ungefär en meter söder om glasugnen fanns en 0,85 meter djup, cirkulär grop (SN 559) som hade fyllts med ett gråbrunt, lätt lerigt och omrört lager (SL 535). Nedgrävningen var konisk och hade plan botten med skarpa och tydliga nedgrävningskanter. Toppen på nedgrävningen var 1,0 meter i diameter och botten 0,4 meter i diameter. I fyllningen fanns mycket djurben, enstaka bitar träkol och bränd lera. Gropen tolkas som fundamentet och/eller nedgrävningen för en städstabe. Städet hade tagits bort då smedjan fallit ur bruk varvid gropen hade fyllts igen med skräp.

Mellan glasugnen och städstaben fanns ett lager med lera (SK 610) som möjligen kan vara uppkastat för att stabilisera anläggningarna, eller också har lagret varit en lerdepå.

Strax sydväst om glasugnen fanns ytterligare en grop (SN 549) i form av en skålformad nedgrävning med plan botten som var fylld med ett svart aktivitetslager (SL 548). Lagret innehöll mycket slagg, några fragment ässjefodring och ett brasförpackningsfragment av smältkuletyp.

Aktivitetslagren som var samtida med den äldre glasugnen bestod i huvudsak av svarta lager med hög andel sot (ca 80 %). Sannolikt var SL 558, 632 och 626 egentligen samma lager. I det sydvästra hörnet av smideslagret (SL 558) påträffades en del oidentifierbara och sönderrostade järnföremål som sannolikt kan sättas i samband med ässjan som låg öster om ”järnskrotet” (ca 0,3-0,5 meter).

Aktivitetslager (SL 632) låg i den nordöstra delen av huset och bestod av svart, sotigt jord med rikligt inslag av slagg, fragment av ässjefodring, glasugnsväggar och glasdeglar. I lagrets sydöstra del fanns en försänkning där en koncentration av slagg, ässjefodring samt glasugnsmaterial och djurben var högre än i lagret i övrigt. Lergolvet sträckte sig både runtom och ner i botten av försänkningen, som var 0,40 meter i diameter med ett djup av 0,08 meter. Försänkningen hade kommit att fungera som avfallsgrop. Huruvida detta var dess ursprungliga funktion och om den grävts för detta syfte är dock oklart. Ett sotigt 0,02-0,15 meter tjockt aktivitetslager (SL 626) låg väster om ässjan och innehöll träkol samt ässjefodring,

bottenskällor och glasugnsrester. Direkt ovanpå och med samma utsträckning som SL 626 fanns ett lager med lera (SL 614) med oklar funktion. Strax intill den södra avgränsningen till båda dessa lager påträffades ett pinnhål (SN 786) som var 0,15 meter i diameter. Vilken funktion eller konstruktion pinnen ingått i är oklart.

Det enda lager som tydligt kan knytas till glasugnen var ett brunt omrört aktivitets- och raseringslager (SL 525) som bestod av lerig jord. Det innehöll djurben (stora djur, fågel och fisk) samt bottenskällor, slagg, fragment av ässjefodring och glasugnsväggar i riklig mängd samt flera glasdegelfragment. Därtill påträffades ett fragment av en oval spännbuckla och en möjlig läderpung.

Ett lager som påträffades strax intill och norr om den norra väggen (SN 779) bestod av ytterligare keramisk ugnsvägg från glasugnar (SL 627). Detta lager låg på klacken mellan två nedgrävningar för gravar från kyrkogården i huvudfas 3. Vissa av ugnsväggsfragmenten från denna var tunga och hade matta vita ytbeläggningar som en följd av den höga blyhalten i glaset. Materialet var sopat åt sidan och upp mot husets vägg och påträffades således inte ”in situ”.

Tolkning

Storleken på huset var 4,7 x 5,2 meter. Golvet har varit ett lergolv som vid någon period lagts om med ny lera. I södra och östra vägglinjen påträffades syllstenar, och den norra och västra vägglinjen utgjordes av stolpar. Syllstensraderna i kombination men stolphålen antyder att taket troligen varit av en lättare konstruktion i form av klavor, plankor eller spåntak, och inte torvtak.

Det dominerande materialet bland fynden som påträffades i hus X var smidesavfall. Bland fynden fanns också omfattande rester efter glasugnsväggar och deglar använda vid glassmältning. Även smält glas påträffades. Detta material pekar tydligt på att både järnsmide och glashantverk bedrivits i huset. Hus X har därför sannolikt varit en kombinerad smedja och glasverkstad. Sammanlagt kan två aktivitetsfaser urskiljas. Den äldre utgjordes främst av järnsmide med omfattande viktillverkning och den yngre av glashantverk. Den rikliga mängden avfall antydde att flera anläggningar varit i bruk. Annat material som pekar på smide var fynd av kilar, mejslar, och järntenar.

Utöver detta material påträffades en mindre mängd hushållskeramik (A-gods) och lerklining. Inomhus fanns spår efter minst två glasugnar, en ässja och en städstabbe. Alla anläggningar var mer eller mindre skadade och det var därför svårt att avgöra hur de var konstruerade. Troligen har de delvis raserats medan huset varit i bruk men ytterligare förstörts vid markberedningen inför påföljande byggnadsfas. Glasugnsresten (SK 515) låg i det område där koncentrationen av ugnsväggar var störst vilket kan tyda på att den största produktionen av glas ägt rum i den norra delen av huset.

Samtidighet med

Hus X är samtida med hus AO (grupp 7077), hus AH (grupp 7051), avfallslager i väg (grupp 7100) och gårdslager norr om hus X (grupp 7095). Dessa grupper utgör en stadsgård, tomt A. Öster om hus X fanns också ett samtida hus F (grupp 7096). Norr om hus X löpte en ränna som var fylld med smides- och glashantverksavfall (SN 765). Även söder om huset påträffades avfall från järnsmide.

Grupp 7095

Gårdslager norr om hus X

Tomt A3
Fas: 1b

SL 628 Avfallslager
SL 629 Avfallslager
SL 630 Avfallslager
SL 764 Avfallslager
SN 765 Ränna/avfallsgrop

Grupp 7100

Avfallslager och avfallsgrop
söder om hus X

Söder om tomt A3 på
vägsträckningen
Fas: 1b

SL 286 Avfallslager
SL 287 Avfallslager
SL 359 Avfallslager
SN 388 Stolphål
SL 389 Fyllnadslager
SL 438 Avfallslager
SN 439 Avfallsgrop

Beskrivning och tolkning

Grupp 7095 utgjordes av gårds/avfallslager bildade utomhus norr om hus X (grupp 7098). Lagren låg delvis i en långsmal ränna (SN 765) direkt på glacialleran. Rännan blev djupare och vidare mot sydost och löpte i nordväst-sydostlig riktning. Den låg ca 0,5 meter norr om den lerklack som utgjorde husets norra begränsning. Fyllningen bestod till stora delar av röd-ockrafärgad lera (SL 628) ur vilken tillvaratogs några stycken ässjefodring, ett aktivitetslager (SL 629) med glasdegelfragment samt smidesslagg och järn, ett 0,08 meter tjockt avfallslager (SL 630) med aska, lite sot, slagg och lera samt ett avfallslager (SL 764) innehållande rester efter ugnsväggar och degelfragment från glashantverk, ett bryne, slagg, sot, kol och djurben. Även smärre järnverktyg och brynen påträffades. Gruppen överlagrades av utomhuslager (grupp 7071) som var samtida med hus T (grupp 7087). Lagren var till stora delar söndergrävda av gravar från kyrkogården i väster och i norr och avgränsades i söder av hus X (grupp 7098) och fortsatte delvis ut i passagen mellan tomt A och B.

Lagren i gruppen utgjordes av avfall från både glas- och metallhantverk samt rester efter ässjor och ugnar för både järnsmide och glashantverk. Rännan har sannolikt fungerat både som avfallsgrop och för dränering runt hus X (grupp 7098).

Källkritik

Lagren grävdes den sista veckan i fält under bitvis svåra väderförhållanden. Både skårslev och spade användes och fynden handplockades direkt. Delar av lagren grävdes bort med grävmaskin.

Beskrivning och tolkning

Grupp 7100 var belägen i den norra delen av den östvästliga vägen strax söder om hus X (grupp 7098) på tomt A3 och underlagrades av omrörda kulturlager tillhörande vägen (grupp 7074, SL 770). Den bestod av två nedgrävningar och ett antal lager. Den ena nedgrävningen (SN 388) var fylld med mörkbrun siltig kulturjord (SL 389) och var endast till hälften bevarad på grund av en skada från en större nedgrävning i väst (grupp 7065). Den andra nedgrävningen (SN 439) var oregelbundet skålformad i sektion och 0,20 meter i diameter. Gropen hade fyllts igen i omgångar. Mot botten och sidorna fanns rester efter ässjefodring (SK

438) bestående av mindre bitar (0,05 x 0,05 m) magrad och bränd lera. Rester efter ässjefodring påträffades även i de övre avfallslagren men var mer frekvent mot botten. De övre lagren (SL 286 och 287) bestod i huvudsak av svart mot gråbrun, lerblandad jord med kol och sot och innehöll stora mängder smältkolor, en mindre mängd ben och två degelskärivor från metallhantverk samt ett par degelfragment från glashantverk. Längre västerut påträffades även ett lager med aska (SL 359).

Gruppen tolkades som en avfallsgrop (SN 439) med rester efter metall- och glashantverk från hus X där bland annat stora mängder bipolära kulvikter tillverkats. Den stora mängd ässjefodring och brasförpackningar av smältkuletyp (ca 8 kg) visar på en intensiv tillverkning av vikter i huset (se vidare grupp 7098). Avfallsgropen överlagrades delvis av ett stolphål (SN 388) med oklar funktion. Avfallsgropen och stolphålet var mycket skadade på grund av en recent nedgrävning (grupp 7065).

Källkritik

Alla lager i gruppen grävdes med skårslev och genomsöktes efter fynd i vattensäll. Gruppen kan ha infiltrerats av nedrasad jord från ovanliggande utjämningslager (SL 280).

Grupp 7082

Passage

Tomt A3-B
Fas: 1b

SL 492 Passagelager
SK 506 Stenläggning
SK 507 Stenläggning
SL 510 Passagelager

SK 575 Stenfundament
SL 600 Fyllnadslager
SK 839 Stenkonstruktion

Grupp 7096

Hus F

Tomt B
Fas: 1b

SL 297 Golvlager
SK 380 Syllsten/kantsten

Beskrivning och tolkning

Grupp 7082 var belägen i den nordöstra delen av schaktet mellan tomt A3 och B. Den bestod av tre lager (SL 492, 510 och 600) och fyra stenkonstruktioner (SK 506, 507, 575 och 839). Lagren utgjordes i huvudsak av brun mot mörkbrun, kompakt kulturlagerjord som var 0,1 meter tjock. Kontaktytorna var diffusa och lagren var därför svåra att skilja åt. Stenkonstruktionerna utgjordes av dels två ganska otydliga stenrader (SK 506, 507 och 839), dels en mer kompakt och tätstenssamling (SK 575) vid mitten av den östra syllstensraden till hus X (grupp 7098). Den södra stenraden (SK 839) bestod av en rad med fem jämnstora stenar, ca 0,15-0,25 m stora. Stenarna var placerade på gränsen mellan den nord-sydliga passagen och en väg i öst-västlig riktning söder om passagen. Den norra stenraden (SK 506 och 507) låg 1-1,5 meter längre norrut och bestod av 0,1-0,4 meter stora stenar som var mer oregelbundet placerade. Den tätastenssamlingen låg strax norr om den norra stenraden och bestod av något mindre stenar, mellan 0,05-0,2 meter stora. Stenarna var samlade i en 0,5 x 1,0 meter stor yta.

Grupp 7082 tolkas som en passage mellan tom A3 och B. Lagren innehöll en hel del djurben, stora mängder keramik (nästan 1,5 kg av typen äldre svartgods) och fem koproliter (fnr 9748). Utöver detta framkom också stora mängder hantverksspill från metall- och glashantverk som slagg, härd- och ugnsvägg, blästermunstycken, smältkylor för viktillverkning, enstaka glassmältor och sekundäranvänd keramik med smält glas (fnr 9742). Allt detta material kan hänföras till det samtida hantverket i hus X (grupp 7098). Den södra stenraden har sannolikt fungerat som avgränsning mellan passagen och vägen. Den norra stenradens funktion är oklar. Stenfundamentet kan möjligen ha fungerat som ingång till hus X, men eftersom det sannolikt funnits en väggfast bänk inne i hus X är denna tolkning mindre sannolik.

Samtidighet med

Passagen är samtida med hus X (grupp 7098) på tomt A3 och hus F (grupp 7096) på tomt B.

Källkritik

Vissa uppgifter om lagren och stenkonstruktionerna saknas, vilket gör tolkningarna och de stratigrafiska relationerna mer osäkra. Den södra delen av passagen har störts kraftigt av yngre aktiviteter. Lager 510 överlagras först av SL 280 som tillhör den

stenlagda processionsvägen (grupp 7056) i huvudfas 3. Alla eventuella mellanliggande lager och/eller konstruktioner har blivit bortgrävda.

Beskrivning och tolkning

Grupp 7096 låg i schaktets sydöstra del och bestod av stensyllar (SK 380) med stenstorlek 0,40-0,70 meter i diameter och ett lerlager (SL 297) som var ca 0,10 meter tjockt. Gruppen täckte endast en yta av ca 2 m². Lerlagret låg på ett tunt lager jord som sannolikt utgjorde ursprunglig markyta. Syllstenarna utgjorde lagrets begränsning åt väster och anslöt direkt intill och under leran (SL 297). De syllstenar som låg närmast schaktkanten låg sannolikt inte i ursprungligt läge utan har störts av ett yngre dike (grupp 7055) längs den norra delen av processionsvägen (grupp 7056). Huset var mycket fragmentariskt vilket till stor del beror på att det direkt överlagrades av processionsvägen. Mot norr var huset stört av en yngre terrasskant (grupp 7088) och åt öster avgränsades huset av schaktvägen. Husets storlek gick därför inte att avgöra.

Gruppen representerade rester efter ett hus med stensyll och kraftigt lergolv. Fyndmaterialet från huset var mycket litet och bestod i huvudsak av hushållskeramik (A-gods). Även en glasdegel, brasförpackning och ässjefodring påträffades men dessa kommer sannolikt från den angränsande och samtida glas- och metallhantverksmiljön i hus X (grupp 7098). På grund av att endast en mycket liten del av huset låg inom undersökningsområdet och det ringa fyndmaterialet kunde husets funktion inte avgöras.

Samtidighet med

Hus F är samtida med hus X (grupp 7098) och passagelager mellan tomt A och B (grupp 7082).

Grupp 7072

Vägsträckning

Norr om tomt 4 och 5
Fas: 1b

SL 840 Gatulager

Grupp 7074

Vägsträckning

Söder om tomt A3
& norr om tomt 5
Fas: 1b

SL 732 gatulager
SL 746 avfallslager
SL 770 gatulager

SL 804 marklager
SL 769 gatulager
SL 771 gatulager

Grupp 7075

Dike och stenläggning i vägsträckning

Söder om tomt A3
& norra om tomt 5
Fas: 1b

SK 803 stenkonstruktion
SL 836 fyllning i dike
SN 837 dike
SK 838 stenläggning

Beskrivning och tolkning

Grupp 7072 bestod enbart av ett lager (SL 840) som var 2 x 3 meter stort och fortsatte söderut in i den södra schaktväggen. Avgränsningen var oklar då det grävdes sista veckan i fält under stor tidspress och dåligt väder. Lagret avgränsades i väst och öst av de yngre gränserna mellan tomt 4 och 5 (fas 2a) och i norr mycket osäkert mot en modern grop (grupp 7065) samt i söder mot schaktkanten. Det överlagrades av passagelager från fas 2a (grupp 7071). Lagret vilade direkt på den glaciala leran.

Gruppen utgjorde sannolikt rester efter olika aktiviteter som skett i gatumiljö på den äldsta öst-västliga vägsträckningen i nära anslutning till en passage som låg utanför schaktet. I fas 1b var endast en mycket liten del av den nordligaste delen av tomt 4 synlig och tomt 5 låg längre söderut utanför schaktet. Delar av lagrets innehåll kommer sannolikt från passagen söderut, därav dess avgränsningar.

Beskrivning och tolkning

Lagren i **grupp 7074** utgjorde delar av den äldsta öst-västliga vägsträckningen. Denna del av vägen bebyggdes under fas 2a och överlagras därmed dels av hus L (grupp 7097), dels av en passage (grupp 7073). Gruppen begränsades i norr av den södra delen av tomt A3 och B, i väster av en modern grop (grupp 7065) och ytterligare ett gatulager (grupp 7072) samt av schaktkanten i söder och öster. Den bestod av fyra gatulager (SL 732, 769, 770 och 771) och ett mindre avfallslager med mycket djurben (SL 746). Lagren var likartade men skildes åt främst genom dess färg, sammansättning och varierande innehåll av djurben. Slutligen ingår också ett lerigt marklager (SL 804) som möjligen kan hänföras till den ursprungliga markhorisonten i fas 1a (grupp 7032).

Gruppen tolkades som delar av den äldsta öst-västliga vägsträckningen och lager/avfall som kom från tomt A3 och/eller den norra delen av tomt 5 (främst i den södra delen vid schaktväggen). Det relativt stora fyndmaterialet innehöll avfallsrester från metall- och glashantverket i hus X (grupp 7098) och föremål från textilhantverk som sannolikt kommer från tomt 5 utanför schaktet. I lagren påträffades också stora mängder matavfall i form av djurben, vilket tyder på att de rör sig om en utomhusmiljö. Avfallsresterna

från hus X utgjordes av en hel del ässjefodring, 9 vikter, ämnesjärn, deglar, rester efter glasugnsväggar och smältkylor. I övrigt påträffades 8 bennålar, vävtyngder, sländtrissor, ben- och hantverksspill, båtnitar, hushållskeramik (A-gods), brynen och en sammansatt enkelkam (Fnr 9454).

Beskrivning och tolkning

Grupp 7075 var belägen ovanpå den postglaciala leran i den äldsta öst-västliga vägsträckningen direkt söder om tomt A3 och norr om tomt 5. Gruppen bestod av ett dike (SL 836) och en fyllning i diket (SN 837). Diket hade oklara nedgrävningskanter samt en flack och oregelbunden profil. Öster om diket låg en stenläggning (SK 838) med både mindre och större stenar (0,05-0,40 meter i diameter) oregelbundet lagda i ett lager. Söder om diket fanns även en mindre stenkonstruktion (SK 803) som bestod av en rad mindre stenar i öst-västlig riktning med oklar funktion. Läget på stenraden mitt i vägsträckningen är svår att förklara, men sannolikt utgjorde de samma kontext som stenläggningen. Diket var yngre än och skar igenom både stenläggningen och stenraden. Fyllningen i diket och stenläggningen överlagrades av gatulager (grupp 7074).

Diket kan sannolikt tolkas som rester efter ett dräneringsdike alternativt en avfallsgrop. Stenläggningen och stenkonstruktionen utgjorde förmodligen resterna efter ett fundament eller fyllning till vägsträckningen i öst-västlig riktning. Fynden från fyllningen i diket tyder på avfall från metall- och glashantverket i hus X (grupp 7098).

Samtidighet och källkritik (alla tre grupper)

Få eller nästan inga kontextblanketter från dessa grupper var ifyllda vilket gjorde lagren svårtolkade samt att de stratigrafiska relationerna var oklara. Alla kontexter undersöktes i slutet av grävningen under delvis svåra väderförhållanden. Beskrivning och tolkning gjordes därför vid registreringsarbetet och baserades främst på fotografier och inmätningarna. Risk för kontamination var tydlig. Lagren undersöktes antingen med skärvslev eller med spade och fynd plockades direkt. De undre delarna av lagren hör sannolikt till fas 1a. Det är stor sannolikhet att lagren från grupp 7072 och 7074 egentligen kan betraktas som en grupp, lager från den öst-västliga vägen.